

משנת דיני שביעית השלם

דבר העורך

לקראת שנת השמיטה תשמ"ז הוציאה ספרית "דגל ירושלים" לאור את הספר "דיני שביעית" אשר נכתב ע"י הרה"ג יוסף אפרתי שליט"א ראש המחלקה ההלכתית של המכון לחקר החקלאות על פי התורה, והרה"ג משה מאיר הייזר שליט"א, ר"מ בישיבת "זכרון אליהו" שע"י מתיבתא "קרית הילד" ובהכוונת גדולי הפוסקים שליט"א.

המיוחד בספר "דיני שביעית" הוא הבהירות וההסברה המדויקת המתאימה בין למבוגרים ובין לצעירים, ואמנם הספר זכה בס"ד לתפוצה עצומה ונתקבל בהערצה רבה אצל הצבור התורני בארץ וברחבי העולם ואף נקבע כחומר לימודים הלכתי בבתי החינוך, כאשר ברכת גדולי ישראל מלווה את הרעיון הנעלה של החדרת לימוד הלכות שביעית.

ראינו לנחוק, בשיתוף עם תנועת "דגל ירושלים", להוסיף לספר זה קונטרס של "שאלות ותשובות" אשר יעזור לכל הלומד בספר לזכור היטב את כל דיני שביעית.

תקוותנו שיהיה זה לתועלת גדולה ולקיום בשלמות את מצות שנת השבע; ויה"ר שלא תצא תקלה מתחת ידינו ונזכה להגדיל תורה ולהאדירה.

בס"ד, כסלו תשמ"ז, שנת השמיטה.

העורך

דרך הלימוד בקונטרס

הקונטרס מסודר בצורה של שאלות ותשובות לפי סדר הספר "דיני שביעית השלם". ליד כל שאלה צוין מקור התשובה, לדוגמא: שאלה א' בפרק א', מקור תשובתה היא, בספר "דיני שביעית השלם", סעיף ב, ובסוף הקונטרס מוגשות התשובות לכל השאלות.

הקונטרס מופנה בעיקר לצעירים המעוניינים לשנן תלמודם בהלכות אלו להוספת הבנתם העצמית.

הדרך המוצעת היא, לאחר לימוד של פרק מהספר "דיני שביעית השלם":

- א. לעיין בשאלות על הפרק, ולנסות להשיב עליהן בלא לעיין בספר.
- ב. אם יש קושי בפתרון התשובה יש לעיין בספר לפי המקור המצוין ואז לנסות לענות.
- ג. לאחר הפתרון כדאי להשוות עם התשובות שבסוף הקונטרס, ולראות שאכן התשובה נכונה.

בברכת הצלחה

דברים למהדורה השניה

מתוך שבח והודיה לנותן התורה מגישים אנו את המהדורה השניה של הספר "משנת דיני שביעית".

תוך חודשים ימים אזלה המהדורה הראשונה כאשר אלפי אלפי ילדי ישראל נעזרים בספר, לקראת מבחני ההלכה העולמיים על הספר "דיני שביעית השלם" שיערכו לרבבות בני נוער מקרב מאות מוסדות חינוך ברחבי העולם היהודי כולו, בארגון המפעל העולמי להחדרת לימוד ההלכה שע"י "קרן התרבות דגל ירושלים".

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תודתנו נתונה למאות ראשי ומנהלי מוסדות החינוך שהמליצו לתלמידיהם להעזר בספר שלפנינו, ובזכותם הפך הספר לשימושי ביותר בקרב רבבות בני נוער הנערכים לקראת מבחני ההלכה בדיני שביעית של "קרן התרבות דגל ירושלים".

בס"ד, כב בטבת, שנת השמיטה התשנ"ד

נ. מ. ו.

תוכן הענינים

שאלות בעמוד—תשובות בעמוד

מבוא

פרק א: שנת השמיטה

פרק ב: ערב שביעית

פרק ג: פתיחה למלאכות האסורות בשביעית

פרק ד: מלאכות דאורייתא וכלליהן

פרק ה: מלאכות דרבנן וכלליהן

פרק ו: זריעה ותולדותיה

פרק ז: חרישה ותולדותיה

פרק ח: זמירה

פרק ט: קצירה בצירה ודריכה

פרק י: השקאה

פרק יא: הטיפול השוטף בגינות נוי

פרק יב: עציצים ובית

פרק יג: פירות שביעית ומצוותיה

פרק יד: הפקרת פירות שביעית

פרק טו: ספיחין

פרק טז: שימוש בפירות שביעית ואיסור הפסדם

פרק יז: סחורה בפירות שביעית

פרק יח: כיצד קונים פירות וירקות בשנת השמיטה?

פרק יט: פרחי נוי

פרק כ: אוצר בית דין

פרק כא: מצות ביעור

פרק כב: שמור ונעבד

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פרק כג: תרומות ומעשרות בפירות שביעית

פרק כד: חשוד על השביעית

פרק כה: מוצאי שביעית

פרק כו: ארבעת המינים בשביעית

פרק כז: דיני שביעית לבן חוץ לארץ

פרק כח: שמיטת כספים

פרק כט: דיני שמיטת כספים

פרק ל: פרוזבול

פרק לא: דיני הפרוזבול

כט—עב

דברים למהדורת שמיטה ה'תשנ"ד

מהדורה חדשה זו של ספר "משנת דיני שביעית" ערוך ומסודר לפי סדר ההוצאה החדשה של הספר "דיני שביעית השלם", הכולל שאלות ותשובות על התוספות שבו.

יעמדו על הברכה ממקור הברכות ידידי הרב **נפתלי צבי פרוש** שליט"א, יו"ר ההנהלה הרוחנית של "קרן התרבות דגל ירושלים", אשר עודדני וסייעני בהוצאתו לאור של קונטרס זה.

בס"ד, כב אלול, ערב שנת השמיטה, ה'תשנ"ד

מנשה ויספיש

שאלות למבוא

- א. ציין את המקורות ל"שמיטה" מן התורה.
- ב. כמה חלקים יש במצות השמיטה?
- ג. כמה שמות יש לשנת השמיטה?
- ד. אלו מצות עשה ולא תעשה יש בשביעית?
- ה. האם "שמיטה" היא מצוה התלויה בארץ או חובת הגוף?
- ו. האם מצות "שמיטה" נוהגת גם בחו"ל?
- ז. מתי היתה ה"שמיטה" הראשונה? נמק.
- ח. יובל, ציין מקורו מן התורה. וכל כמה זמן יש יובל?
- ט. האם מדאורייתא נוהגת מצות יובל אף בזמן הזה, ומדוע?
- י. האם כשחזרו בני ישראל מגלות בבל נהגה מצות יובל?
- יא. אם שנת תשנ"ה היתה שנת יובל, מתי תחול "שמיטה" ראשונה אחר שנת תשנ"ה?
- יב. "שמיטה" בזמן הזה מדאורייתא או מדרבנן?
- יג. האם בזמן הזה שבטלו היובלות יש חיוב מדרבנן לקיים מצות "יובל", ומצות שמיטת כספים, ומדוע?
- יד. מה הם טעמי מצות השמיטה?
- טו. מהו מעלת שומרי שביעית?
- טז. מי חייב לשמור מצוה זו?
- יז. שמיטה האם היא מצות עשה שהזמן גרמא, והאם אשה חייבת בה, ומדוע?
- יח. האם קטנים חייבים במצות עשה של שמיטה?
- יט. האם יש חיוב למנוע את בניו הקטנים מלהתעסק בזריעה בשמיטה, ומדוע?
- כ. האם מברכים על מצות שמיטה, ומדוע?
- כא. איזה שכר יש לשומרי שמיטה?
- כב. האם השכר האמור בתשובה קודמת היא גם אחר החרבן?

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ד סימנים קפג-ר

- כג. מהו העונש באם אין שומרים שביעית כהילכתה?
 כד. מדוע גלות בבל היתה שבעים שנה?
 כה. מדוע תיקנו חז"ל לומר ברכת גאולה בברכה השביעית שבתפילת י"ח?
 שאלות לפרק א'

שנת השמיטה

- א. כיצד אפשר לחשב היום איזה שנה היא שנת "שמיטה"? (סעי' ב)
 ב. מאימתי החלו ישראל למנות ולקיים שנת "שמיטה"? (סעי' ג)
 ג. האם מצות "שמיטה" בזמן הזה חיובה מדאורייתא או מדרבנן? (סעי' ד)
 ד. מתי מתחילה שנת ה"שמיטה" ומתי מסתיימת? (סעי' ה)
 ה. האם יש חיוב לברך ברכת "שהחיינו" על קיום מצות עשה של "שמיטה"? (סעי' ו)
 ו. מה אדם צריך לחשוב בערב שנת השמיטה? (סעי' ו)
 ז. מה ראוי לומר בראש השנה של השביעית? (סעי' ז)

שאלות לפרק ב'

ערב שביעית

- א. הסבר מהי "תוספת שביעית"? (סעי' א-ג)
 ב. נטיעה בזמן הזה לפני ר"ה מותרת או אסורה, ומדוע? (סעי' ג/1)
 ג. מהי "שנת ערלה" האם היא שנה תמימה או אפי' בפחות מכך? (סעי' ג/1)
 ד. עד מתי מותר לזרוע ירקות, תבואה וקטניות בערב שביעית? (סעי' ג/2)
 ה. ממתי אין כדאי לזרוע סמוך לר"ה, ומהו שיעור הצמיחה שכבר אין לחוש לאיסור לזרוע? (סעי' ג/2)
 ו. איזה עץ מותר ליטע בערב ר"ה ממש? (סעי' ג/3)
 ז. עד מתי כדאי לזרוע ירקות, תבואה, וקטניות בערב שנת השמיטה, ומדוע? (סעי' ד)
 ח. מלאכות מדרבנן המותרות בשביעית במקום הפסד ויכול להקדימם לפני "שמיטה" האם צריך להקדימם? (סעי' ד)

שאלות לפרק ג'

פתיחה למלאכות האסורות בשביעית

- א. זריעה, זמירה, חרישה, נטיעה, קצירה, בצירה, השקאה זיבול ודישון, סיקול אבנים, האם אסורים מן התורה, האם לוקים עליהם, ומנין למדים זאת?
- ב. מה ההבדל בדינים בין מלאכות האסורות מדאורייתא לבין האסורות מדרבנן?
- ג. האם מותר להשקות את השדה כדי שהשדה לא יתקלקל?
- ד. האם התירו מלאכות דרבנן במקום היזק בפירות הגדלים בשביעית?

שאלות לפרק ד'

מלאכות דאורייתא וכלליהן

- א. האם איסור זריעה מן התורה כולל גם נטיעת אילן? (סעי' א)
- ב. האם איסור זמירה כוללת גם זמירת חלק מהענף? (סעי' ב)
- ג. האם כל האילנות כלולים באיסור זמירה מן התורה? (סעי' ב)
- ד. האם מותר לקצור ולבצור כדי לאכול? נמק. (סעי' ג/1)
- ה. האם כל האילנות והצמחים כלולים באיסור בצירה וקצירה? (סעי' ג/2)
- ו. ישנן מלאכות האסורות מן התורה בשנת ה"שמיטה" בלבד וישנן האסורות גם לאחריה. פרט אותן. (סעי' ג/2)
- ז. מהו זמן הקובע דין קדושת שביעית באילנות, בירק, בתבואה, וקטניות? (סעי' ג/2)

שאלות לפרק ה'

מלאכות דרבנן וכלליהן

- א. אלו מלאכות אסרו חכמים לעשות בשביעית? (סעי' א)
- ב. האם כשיש הפסד של העץ או של הפירות יהיה מותר לעשות מלאכה שאסורה מדאורייתא? (סעי' ב/1)
- ג. האם כשיש הפסד של העץ או של הפירות יהיה מותר לעשות מלאכות שאסרו חכמים ומנין למדים זאת? (סעי' ב,ג)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

- ד. מה הם ההבדלים שבין מלאכות דרבנן למלאכות דאורייתא? (סעי' ב)
- ה. האם מותר להתפלל על אילן שפירותיו נושרים או שיעשה פירות, האם מותר לעשות סגולה, ומדוע? (סעי' ב)
- ו. באלו תנאים מותר לעשות מלאכות דרבנן? (סעי' ד)
- ז. באלו גידולין אסור לעשות מלאכות דרבנן, אפי' שיש הפסד? (סעי' ה)

שאלות לפרק ו'

זריעה ותולדותיה

- א. מה הן המלאכות הכלולות באיסור זריעה? (סעי' א)
- ב. האם מותר ליטע אילן סרק? (סעי' ב)
- ג. האם מותר לזרוע במים, דהיינו גידולי מים? (סעי' ג)
- ד. האם מותר לזרוע לפני ה"שמיטה" כאשר הזרעים יקלטו בתוך ה"שמיטה"? (סעי' ה)
- ה. האם מותר לזרוע בשמיטה באופן שקליטת הזרע יהא בשמינית? (סעי' ה)
- ו. ממתי אסור לזרוע שאר צמחים? (סעי' ה)
- ז. ממתי אסור לטעת עצי פרי (ומדוע)? (סעי' ו)
- ח. מהי הגדרת תולדות זריעה, פרט דוגמאות, והאם אסורות מן התורה או מדרבנן? (סעי' ז)
- ט. האם מותר לעשות מלאכה דרבנן בשביעית? (סעי' ח)

שאלות לפרק ז'

חרישה ותולדותיה

- א. חרישה בשביעית איסורה מן התורה או מדרבנן? (סעי' א)
- ב. החורש בשביעית האם חייב מלקות? נמק. (סעי' א)
- ג. כתוב 4 דוגמאות של תולדות חרישה. (סעי' ב)
- ד. האם יש מקומות שמותר לסקל אבנים בשביעית, ומדוע? (סעי' ג)
- ה. האם מותר לאסוף 1. פסולת וליכלוך שנצטברו בגינה, וכיצד? 2. חפץ שהונח בגינה? (סעי' ד-ו)
- ו. האם מותר לישר קרקע לצורך בניה? (סעי' ז)
- ז. האם תולדות חרישה אסורות מן התורה או מדרבנן? (פרק ג)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שאלות לפרק ח'

זמירה

- א. זמירה איסורה מן התורה או מדרבנן, ומה השיעור של זמירה? (סעי' א)
- ב. באיזה מקרה מותר לזמור בשביעית, ובאיזה אופן יהיה הזימור? (סעי' ב)
- ג. האם לוקין על איסור זמירה האסורה מן התורה? (פרק ג)

שאלות לפרק ט'

קצירה בצירה ודריכה

- א. האם האיסור לקצור ולבצור ולקטוף בשביעית את שדהו שהפקיר, הוא מדאורייתא או מדרבנן, ומה הדין בקוצר ובוצר בשדה של אחר? (סעי' א, ב)
- ב. באלו תנאים מותר לקצור בשביעית בשדה הפקר? (סעי' א, ד)
- ג. מהי הכמות המותרת לקצור ולבצור לביתו? (סעי' ד)
- ד. האם מותר לדרוך ענבים ולדוש תבואה שיש בהם קדושת שביעית, ומדוע? (סעי' ה)
- ה. באיזה מקרה מותר לקצור בשביעית כדרכו (ומדוע)? (סעי' ו. פרק כ' פתיחה)

שאלות לפרק י'

השקאה

- א. השקאה בשביעית, האם אסורה מן התורה או מדרבנן? (סעי' א)
- ב. איזה שדה מותר להשקות בשביעית, ומדוע? (סעי' ב, ג)
- ג. בפרק י"א שבספר "דיני שביעית השלם" מדבר גם על דיני השקאה, מה הם הדינים הנוספים המבוארים שם. (פרק י"א ד, ה)
- ד. בשדה שמותר להשקות בו בשביעית, האם ישנן הגבלות בצורת השקאה? (סעי' ד)
- ה. האם השקאה ודישון המבוצעים ע"י מחשב מותר בשביעית, ומדוע? (סעי' ה)
- ו. מהשקאת בית השלחין למדנו דין, מהו? (סעי' ו)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שאלות לפרק י"א

הטיפול השוטף בגינות נוי

- א. האם מותר לעשות בשביעית מלאכות שאסורות מן התורה כדי להציל את העץ או את הפירות?
(סעי' א)
- ב. האם מותר לעשות בשביעית מלאכות דרבנן כדי להציל את העץ או את הפירות?
(ג,ד)
- ג. מחשש לאיזה נזק הותרו מלאכות דרבנן בשביעית?
(סעי' ב, פ"ה-ג,ד)
- ד. האם מותר להשקות בשביעית ללא הגבלה?
(סעי' ג)
- ה. האם מותר להשקות בימות הגשמים?
(סעי' ד)
- ו. באיזה סוג צמחים אין להשקות אפי' בקיץ?
(סעי' ד)
- ז. באופנים שמוותר להשקות, האם יש עדיפות ביד או בממטרה, ומדוע?
(סעי' ה)
- ח. כששוטפים את הבית או את המרפסת האם יש להזהר שלא ישפכו המים לגינה?
(סעי' ו)
- ט. האם מותר להפעיל מזגן שהצנור שיוצא ממנו מטפף לגינה, ומדוע?
(סעי' ו)
- י. האם נטילת ידים על צמחים מותרת?
(סעי' ז)
- יא. מתי מותר לנכש בשביעית, והאם מותר לנכש כמו בכל שנה?, ומתי אסור?
(סעי' ח, ט, י)
- יב. האם מותר לנקות גינתו וחצירו בשביעית?
(סעי' יא)
- יג. האם מותר לזבל ולדשן בשביעית?
(סעי' יב)
- יד. מתי אסור לעדור בשביעית ומתי מותר?
(סעי' יג,יד)
- טו. האם מותר לכסח דשא?
(סעי' טו)
- טז. האם מותר לגזום ורדים או שושנים או פרחים?
(סעי' טז-יח)
- יז. האם מותר לגזום גדר חיה?
(סעי' יט)
- יח. במקרה שהתיר חכם לגזום גדר חיי, איך רצוי לעשות היתר זה, ומדוע? נמק.
(סעי' כ)
- יט. האם תמיכה וקשירת עץ או צמח מותרת?
(סעי' כא)
- כ. תן דוגמא לנזק זמני בצמחי נוי, והאם יש להתיר מחמתו מלאכות דרבנן? נמק.
(סעי' כב)
- כא. האם מותר לנקות בשמיטה את העלים מהאבק?
(סעי' כב)
- כב. העובד בשדה של יהודי אחר, מי עובר איסור, בעל השדה או העובד?
(סעי' כג)
- כג. דייר שגר בבית משותף שיש בו גינה משותפת, וגרים שם גם דיירים שאינם שומרי שביעית, כיצד עליו לנהוג בענין הגינה המשותפת, ותשלומי "ועד הבית", ומדוע?
(סעי' כד-כו)
- כד. מה מוטל על מי שמשכיר בית עם גינה לחבירו?
(סעי' כז)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

כה. האם וכיצד יש למשכיר או לשותף לנהוג כשרואה שהשוכר או השותף עושה בשדהו מלאכות אסורות,

ומדוע? (סעי' כו כה)

כו. האם וכיצד יש למשכיר לנהוג לענין עציצים שהשוכר מחזיק?

כז. האם מותר לקנות ולקבל מתנה עציצים?

(סעי' ל)

שאלות לפרק י"ב

עציצים ובית

א. האם בית נכלל בדיני שביעית, פרט, ומה ההלכה לדינא?

(פתיחה)

ב. האם מותר לזרוע או לשתול בתוך עציץ שבשדה?

(פתיחה)

ג. האם יש בעציצים איסור "ספיחין"?

(סעי' ב. פרק ט"ו ח)

ד. האם מותר לזרוע בגינה הנמצאת מתחת לבית, ומה אופן הטיפול בגינה זו?

(סעי' ד, ה)

ה. האם מותר לזרוע או לשתול בעציץ שאינו נקוב הנמצא תוך בית, ומדוע?

(פתיחה, ג)

ו. עציץ בבית מרוצף, האם הוא הפסק והאם מותר לזרוע בו?

(סעי' ו, ז)

ז. האם מותר לעשות מלאכות דרבנן בעציץ שבבית?

(סעי' ז)

ח. מדוע לעציץ שאינו נקוב בתוך בית יש עדיפות מגינה שבבית?

(פתיחה)

ט. עציץ שיש בו נקב קטנטן להוצאת עודפי המים, האם נחשב כעציץ נקוב או לא?

(סעי' ח)

י. מי שיש לו עציץ נקוב בבית בשנת ה"שמיטה" ומעונין שיהיה לעציץ דין עציץ שאינו נקוב מה עליו

לעשות?

(סעי' יא, יב, יג)

יא. איך יתכן עציץ שאינו נקוב ובכל זאת דינו כעציץ נקוב?

(סעי' יג)

יב. מה נחשב לחשיפת עציץ לאויר, והאם חשיפת עציץ לאויר מותרת בשביעית, ומדוע?

(סעי' טו)

יג. האם מותר לפתוח גגון לצורך בניית סוכה?

(סעי' טו)

יד. באיזה אופן מותר להסיר תקרה מעל צמחים, ומדוע?

(סעי' טז)

טו. האם מותר לפתוח חלון נגד עציצים או להסיר תקרה, ומדוע?

(סעי' יז, יח)

טז. האם מותר לסלק חציצה שבין העציץ לקרקע או לנקוב נקב בעציץ שאינו נקוב או להניח דבר המפסיק

בין העציץ לקרקע או לסתום נקב בעציץ נקוב, ומדוע?

(סעי' יט)

יז. האם הנמכת עציץ ממקום גבוה למקום נמוך מותרת, ומדוע?

(סעי' כ)

יח. האם מותר להעביר עציצים נקובים ממקום למקום באופנים הבאים:

1. עציץ נקוב במקום מרוצף למקום אחר מרוצף בקומת קרקע או בקומה שניה, ואם יש חילוק אם מתכוון לכך, ומדוע?

2. משלחן לשלחן או מצלחת לצלחת באופן שבשעת העברה לא יחצוץ דבר בין הנקב שבעציץ לרצפה,

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ומדוע?

3. עציץ שנשבר בבית, האם מותר להעבירו לעציץ אחר כששרשי הצמח מחוברים לאדמה וכשאינם מחוברים?

4. צמח הגדל במים שבכלי שבבית שנשבר, והצמח לא מונח בריצפה או באופן שמונח על הריצפה - האם מותר להעבירו לכלי אחר?

(סעי' כא, כב)

(סעי' כג)

(סעי' כד)

(סעי' כה)

יט. אדם שעובר דירה בשנת ה"שמיטה", כיצד עליו להעביר את העציצים?

כ. האם מותר להניח גרעין של אבוקדו בצנצנת מים, ומדוע?

כא. האם מותר להניח פרחים בכלי שאינו מנוקב עם מים?

שאלות לפרק י"ג

פירות שביעית ומצוותיה

א. בפירות שביעית ישנן מצוות שחיובן מן התורה וישנן מצוות שחיובן מדרבנן, מהן? (כתוב את המקורות

(פתיחה, ופתיחה לפרק כ"א)

למצוות שחיובן מן התורה).

(פתיחה)

ב. כיצד אפשר לברר אם הפרי קדוש בקדושת שביעית?

ג. על איזה סוג גידולים חלה בהם קדושת שביעית, ועל איזה סוג גידולים אין חלה בהם קדושת

(סעי' א, ב)

שביעית?

(סעי' ג)

ד. האם קדושת שביעית נוהגת בפרחים?

ה. "שנת השמיטה" מתחילה בר"ה ומסתיימת בכ"ט אלול, האם גם זמן קדושת שביעית בפירות הוא מר"ה

(סעי' ד)

עד כ"ט אלול?

(סעי' ה, ו, ז)

ו. מהו השלב הקובע לקדושת שביעית בפירות, ומהו בירקות?

(סעי' ו)

ז. מהו השלב הקובע לקדושת שביעית: א. בענבים ב. בזיתים ג. בתבואה וקטניות?

(סעי' ז)

ח. מהי "חנטה"?

(סעי' ח)

ט. באתרוג, האם הזמן הקובע לדיני שביעית הוא החנטה או הלקיטה?

י. הרוצה להדר בקנית אתרוג לצאת ידי חובת כל הדעות בענין שביעית, איזה אתרוג עליו לקנות בתחילת

(סעי' ח)

שנת ה"שמיטה"?

(סעי' ט)

יא. האם קדושת שביעית נוהגת באתרוג שנקטף בשמינית? נמק.

(סעי' י)

יב. האם קדושת שביעית נוהגת בתפוז שחנט בשישית ונקטף בשביעית? נמק.

(סעי' י)

יג. האם קדושת שביעית נוהגת באשכולית שחנטה בשביעית ונקטפה בשמינית? נמק

(סעי' יב)

יד. האם קדושת שביעית נוהגת בפירות הגדלים בקרקע של גוי, והאם חייבים בביעור?

(סעי' יג)

טו. כיצד ינהג בעה"ב שמכבד אחרים מפירות נכרי, שגדלו בשנת השמיטה?

טז. אדם שגר במקום שנוהגים קדושת שביעית בפירות נכרים, שהלך למקום שמקילים, האם יכול לנהוג

(סעי' יד)

להקל כמנהג המקום?

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

- יז. האם קדושת שביעית נוהגת בפירות חוץ לארץ? נמק. (סעי' טו)
- יח. האם יש מקומות בארץ ישראל שיש להקל שם בכמה דיני שביעית? (סעי' טו)
- יט. האם יש מקומות בארץ ישראל שפטורים מדיני שביעית? נמק. (סעי' טו)
- כ. האם בזמן הזה יש מקומות בארץ ישראל שאע"פ שנוהגים בדיני שביעית בכל זאת אין איסור "ספיחין"? (סעי' טו)
- כא. לראובן יש ג' שדות: אחד - בירושלים, שני - בעבר הירדן, השלישי - בסוריא. פרט אם יש לשדות קדושת שביעית, ואיסור "ספיחין"? (סעי' טו-יז)
- כב. האם נוהגת קדושת שביעית בפירות הגדלים בסוריא, והאם מדאורייתא? (סעי' יז)

שאלות לפרק י"ד

הפקרת פירות שביעית

- א. מה הפירוש "ונטשתה"? (סעי' א)
- ב. איזו מצות עשה יש למי שמפקיר פירות שביעית בשנת ה"שמיטה", ציין גם את המקור מהתורה על זה. (סעי' א)
- ג. מהו זמן ההפקר, בירק ומהו באילנות? (סעי' א)
- ד. מהו מהות ההפקר, ציין את הנפקא מינה לדינא. (סעי' ב, ג)
- ה. אם בעל השדה לא הפקיר פירותיו בשביעית, האם הם מופקרים מאליהם? (סעי' ב)
- ו. האם בעל השדה יכול לעכב כניסת זרים לשדהו לצורך לקיטת פירות? נמק. (סעי' ד, ט)
- ז. על מה לא חל ההפקר? (סעי' ה)
- ח. אדם הנכנס לשדה חבירו ללקוט פירות שביעית ממה עליו להזהר? (סעי' ה)
- ט. איך צריך בעל השדה להשאיר שדהו בשביעית ואיזו מצוה הוא מקיים על ידי זה? (סעי' ו)
- י. הנכנס בשביעית לשדה מופקרת, מה כדאי לו לעשות? (סעי' ז)
- יא. המונע מישראל או מן הנכרי לכנס לשדהו, האם עובר איסור, ומנין למדים זאת? (סעי' ח)
- יב. בעל שדה החושש שמא יבואו נכרים ללקוט או שהבאים ללקוט פירות שביעית ישחיתו את השדה, איך עליו להתנהג? (סעי' ט)
- יג. האם מותר לנעול גינת נוי שיש שם דשא הראוי לבהמה, ומדוע? (סעי' י)
- יד. הנכנס לשדה חבירו ללקוט פירות שביעית, מהי כמות הפירות שמותר לו ללקוט, ומה הדין אם הביא יותר, והאם מותר לו לשומרם לזמן מרובה, ומדוע? (סעי' יא)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ד סימנים קפג-ר

שאלות לפרק ט"ו

ספיחין

- א. מה פירוש המילה "ספיח"? (פתיחה)
- ב. האם גידולי אדמה שצמחו מעצמם בשביעית מותרין באכילה? נמק. (פתיחה)
- ג. מה נכלל בכלל איסור "ספיחין"? (סעי' א)
- ד. האם איסור "ספיחין" נוהג גם בפרי אדמה שנזרע בשביעית? (פתיחה)
- ה. האם איסור "ספיחין" נוהג גם בפירות האילן שגדלו בשביעית? נמק. (פתיחה)
- ו. על אלו גידולים **שבשדות ישראל שבארץ ישראל** לא גזרו חכמים משום "ספיחין"? (פתיחה, ט)
- ז. האם איסור "ספיחין" נוהג גם בשדה של נכרי? נמק. (פתיחה, י)
- ח. האם איסור "ספיחין" נוהג גם בשדה של גוי המעובד בידי יהודי? (סעי' א)
- ט. האם איסור "ספיחין" נוהג גם בפירות אדמה שגדלו בשדה הפקר? (סעי' א)
- י. האם איסור "ספיחין" נוהג גם בתבואה וירקות שנזרעו בשיטת ונלקטו בשביעית? (סעי' ג)
- יא. "ספיחין" שנלקטו בשביעית, האם מותר לאכלם בשמינית? (סעי' ד)
- יב. האם איסור "ספיחין" יש על מאכל אדם בלבד או גם על מאכל בהמה וצמחי ריח, ובאיזה שימוש נאסרים? (סעי' ה)
- יג. בעל שדה שראה ירקות הצומחים מאליהם בשביעית בשדהו, מה עליו לעשות בהם, ומדוע? (סעי' ז)
- יד. על מה אין איסור "ספיחין", ומדוע? (סעי' ט-יד)
- טו. האם בבגנות יש איסור ספיחין, ומדוע? (סעי' יג)
- טז. האם זמן איסור "ספיחין" שווה בכל הצמחים? (סעי' טז)

שאלות לפרק ט"ז

שימוש בפירות שביעית ואיסור הפסדן

- א. האם מותר להפסיד פירות שביעית, והאם מותר להשתמש בהם לכל שימוש שרוצים, ומנין לומדים זאת? (פתיחה)
- ב. האם יש קדושת שביעית בדבר הגדל במיוחד להסקה או לבנית בתים או ליצור רהיטים או לצביעת בהמה? (פתיחה)
- ג. האם מותר להניח פירות שביעית כדי שירקבו מעצמם, האם מותר לקלקלם והאם יש שיעור לכמות האסור בקילקול? (סעי' א)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

- ד. האם ישנה חובה לאכול פירות שביעית?
- ה. האם "שינוי יעד" בפירות שביעית מותרים, ומה נקרא "שינוי יעד"?
- ו. שני חברים עשו תחרות מי יוכל לאכול קישואים לא מבושלים, לפתע בא הרב ונזף בהם, מדוע נזף הרב?
- ז. האם מותר לבשל מלפפונים, ומדוע?
- ח. מהו הגורם הקובע שנחשב לשימוש כדרכו?
- ט. האם מותר לבשל תפוחים כדי לאוכלם מבושלים, וכן לערב יין בתבשיל, או למזגו במים, ומדוע?
- י. דבר שדרכו באפיה האם מותר בצליה ובישול, ומה הדין להיפך?
- יא. האם פירות שביעית מותרים לאוכלם באכילה גסה, ומדוע?
- יב. האם מותר לכבוש מלפפונים כדי לעשות מלפפונים חמוצים?
- יג. בישראל פרי שאין דרכו לבשלו, האם הפרי נאסר באכילה?
- יד. האם מותר לעשות גלידה מדבר שיש בו קדושת שביעית?
- טו. האם יש קדושת שביעית במרק שבישלו בו פירות שביעית ואח"כ הוציאו את הפירות, ומה דין הפירות שהוצאו? נמק.
- טז. מה דינם של עצמות שנבלע בהם פירות שביעית?
- יז. האם יש חיוב להכניס למקרר מרק כדי שלא יתקלקל?
- יח. האם קדושת שביעית נוהגת בתבלינים אחר שהשתמשו בהם, ומדוע?
- יט. האם קדושת שביעית נוהגת במים שכבשו או בשלו בהם פרי או ירק?
- כ. בבר מצוה של יוסי הכינו המארחים מיצי פירות, לפתע הבחין הרב בכוסית עם מיץ תאנים, וניגש לבעל השמחה והעיר לו שעבר איסור, מדוע?
- כא. עבר וסחט מיץ מפירות שאסור לסוחטן בשביעית מה דין המיץ?
- כב. האם מותר להוסיף מים למיץ תפוזים, ומדוע?
- כג. האם מותר לרסק פירות וירקות שיש בהם קדושת שביעית?
- כד. במסיבת עונג שבת הגיש יוסי צלחות ובהן תפוחים מקולפים, ומישמשים מקולפים, מלפפונים מקולפים, ועגבניות מקולפות, האם עשה טוב? נמק.
- כה. כיצד יש לנהוג בקליפות תפוחים ומלפפונים?
- כו. בפירות וירקות שאסור לקלפם באיזה אופן מותר, ומדוע?
- כז. האם מותר להסיר מ"חסה" את החלקים המעופשים או המלוכלכים?
- כח. מה דינם של קליפות תפוחים או גרעיני שזיפים שדבוק בהם מעט מבשר הפרי? (סעי' כה, כו, ס)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

- כט.** האם קדושת שביעית נוהגת ב"גרעיני אבטיח"? (סעי' כח)
- ל.** האם מותר לילדים לשחק בגרעיני משמש ובפירות שביעית, ומדוע? (סעי' כח)
- לא.** מה הדין של קליפות תפוזים בשביעית? נמק. (סעי' כז)
- לב.** מה דינם של קליפות לימונים בשביעית? (סעי' כז)
- לג.** האם מותר לסוך את הגוף בפירות שביעית? (סעי' כט)
- לד.** האם מותר להשתמש בפירות שביעית לניקוי, ולהסרת תולעים? (סעי' ל, לא)
- לה.** חולצתו של שמואל הוכתמה האם יכול לנקותה במיץ לימון? (סעי' ל)
- לו.** האם "קדושת שביעית" נוהגת ב"טבק"? נמק (סעי' לב)
- לז.** האם מותר להפסיד פירות וירקות של שביעית שיש בהם טעם מפירות שביעית כשאינם ראויים לאכילת אדם אבל ראויים לאכילת בהמה? (סעי' לג)
- לח.** האם מותר לגרום קלקול לפירות שביעית, ומדוע? (סעי' לד)
- לט.** האם מותר לקטוף פירות שביעית כשהם עדיין בוסר? נמק. (סעי' לה)
- מ.** האם מותר לקצוץ אילן פרי: 1. קודם שיהיה בו פרי. 2. כשהתחיל לעשות פרי? (סעי' לו)
- מא.** פירות הראויים לאדם, האם מותר לקלקלם שיהא ראוי רק לבהמה, והאם מותר ליתנם לבעלי חיים? (סעי' לז, לח)
- מב.** בעלי חיים האוכלים מעצמם מאכל הראוי לאדם, האם צריך למונעם, ומדוע? (סעי' לח)
- מג.** האם מותר לאדם לאכול מאכל הראוי לבעלי חיים בלבד, ומדוע? (סעי' לט)
- מד.** האם "קדושת שביעית" נוהגת במאכל שנפסל מאכילת אדם, והאם מותר ליתנו לבעלי חיים, וכיצד יש לנהוג באם זה מאכל שאין רגילים ליתנו לבעלי חיים? (סעי' מ)
- מה.** האם מותר לעשות שרשרת או תמונה משעועית? נמק. (סעי' מא)
- מו.** האם לעשבים אין קדושת שביעית ומותר לדרוך עליהם ולקלקלם? (סעי' מב)
- מז.** האם מותר ליתן פירות שביעית לתינוקות שאוכלים בעצמם אף על פי שמפוררים הפרי? (סעי' מג)
- מח.** האם מותר לקלף פירות וירקות של שביעית עבוד ילדים קטנים, ומדוע? (סעי' מד)
- מט.** האם מותר לחתוך חתיכה מפרי של שביעית ובכך גורם קלקול לחלק הנשאר, ומדוע? (סעי' מה)
- נ.** האם מותר לתלות בסוכה אתרוג, ומדוע? (סעי' מו)
- נא.** הרוצה לעשות הבדלה בין של שביעית, כיצד עליו להתנהג? (סעי' מז, מח)
- נב.** האם מותר בסדר פסח להטיף יין מהכוס מיינ של שביעית, ומדוע? (סעי' מט)
- נג.** האם מותר לאכול ולשתות שמן של שביעית בפני עצמו או עם אוכלים ומשקים אחרים? (סעי' נ)
- נד.** האם מותר להשתמש בשמן של שביעית: **(א)** לצורך נר חנוכה **(ב)** לצורך נר שבת **(ג)** לנר נשמה **(ד)** ל"ג בעומר. **(ה)** לנר ביהכ"נ. נמק את התשובות. (סעי' נא, נב)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

- נה.** האם מותר למשוך תבנית או מחבת בשמן? (סעי' נג)
- נו.** שמן שנשאר אחרי הטיגון האם מותר להשליכו, ומדוע? (סעי' נד)
- נז.** האם מותר ליתן פירות לנכרי או להאכילו מפירות שביעית? (סעי' נה)
- נח.** האם מותר ליתן פירות שביעית לפועל נכרי, ומדוע? (סעי' נו)
- נט.** האם מותר לזרוע פירות שביעית, ומדוע? (סעי' נז)
- ס.** האם מותר להשתמש בפירות שביעית לצורך רפואה? (סעי' נח,נט)
- סא.** איך עלינו להתנהג בשאריות אוכל הראויות לאכילת אדם, לענין: לזרוקם באשפה או במקומות שמכוניות אשפה דוחסות אותם, או להניחם בשמש או במקום שזבובים וצפורים יגיעו לאכלם ויפסידום? (סעי' ס-סד)
- סב.** האם מותר לרחוץ את הכלים משיירי אוכל הדבוקים בכלי, והאם מותר להשליך את השאריות? (סעי' סה)
- סג.** האם מותר להוציא פירות שביעית לחו"ל? (סעי' סו, פרק כ"ז-ז)

שאלות לפרק י"ז

סחורה בפירות שביעית

- א.** מאיזה פסוק דרשו חז"ל שאסור לסחור בפירות שביעית? (פתיחה. פרק י"ז-ג)
- ב.** הקונה קניה רגילה של פירות שביעית כדרך שקונים כל שנה, מנה את האיסורים שיתכן שיעבור עליהם? (פתיחה. פרק י"ז-ג)
- ג.** פירות שביעית שנמכרו באיסור, כלומר שעברו בהם על איסור סחורה, האם נאסרו באכילה? (סעי' ב)
- ד.** האם מותר ללקוט פירות שביעית מועטים כדי למכרם, ומהו שיעור "מועט" לענין זה? (סעי' ג)
- ה.** באופן המותר למכור פירות שביעית האם מותר למכור גם במדה במנין ובמשקל או שצריך למכרם דוקא באומד, ומדוע? (סעי' ד)
- ו.** באופן המותר למכור פירות שביעית, האם מותר למכרם בשוק כדרך שמוכרים כל שנה, ומדוע? (סעי' ה)
- ז.** המוכר פירות, בדרך המותרת, איך צריך המוכר להתנהג בכסף, ומדוע? (סעי' ו)
- ח.** באופן שמותר למכור פירות שביעית מ"מ אסור לקנותם מחשוד שאינו שומר על קדושת שביעית, מדוע? (סעי' ז)
- ט.** האם מותר לפרוע חוב או לשלם שכר עבודה בפירות שביעית, ומדוע? (סעי' ח)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

- י. אם מכר פירות שביעית: **א**) האם בכסף נתפס קדושת שביעית **ב**) האם יצאו הפירות מקדושתם **ג**) האם ישנו אופן שהכסף והפירות יצאו לחולין? **ד**) האם מותר בפורים "לשלוח מנות" או להחזיר מדברים שיש בהם קדושת שביעית, ומדוע? **ה**) האם מותר לסחור ולמכור פירות חוץ לארץ שהביאו אותם לארץ? **ו**) האם מותר לסחור ולמכור פירות חוץ לארץ שהביאו אותם לארץ? **ז**) האם מותר לסחור ולמכור פירות חוץ לארץ שהביאו אותם לארץ? **ח**) האם מותר לסחור ולמכור פירות חוץ לארץ שהביאו אותם לארץ? **ט**) האם מותר לסחור ולמכור פירות חוץ לארץ שהביאו אותם לארץ? **י**) האם מותר לסחור ולמכור פירות חוץ לארץ שהביאו אותם לארץ?

שאלות לפרק י"ח

כיצד קונים פירות וירקות בשנת השמיטה?

- א.** פירות שגדלו בשדה של נכרי, האם נוהגת בהם קדושת שביעית? **ב**) האם אפשר לקנות פירות וירקות שחלו עליהם קדושת שביעית בכל חנות בשנת ה"שמיטה", ומדוע? **ג.** מדוע אין איסור סחורה כשקונים מחנויות המאושרות ע"י ועדות ה"שמיטה"? **ד.** מה העצה בשעת הדחק כשצריך לקנות פירות שביעית, והאם עצה זו מועילה בכל אופן? **ה.** עבר וקנה בשוגג פירות שביעית ועדיין לא שילם מה יעשה? **ו.** לענין מה מועילה הקפה בפירות שביעית? **ז.** עבר וקנה פירות שביעית, האם הפירות מותרים באכילה? **ח.** ממה יש להזהר בקניית דברים מותרים, מירקן שעיקר עיסוקו בפירות שביעית, ומדוע? **ט.** לדעת החזו"א סובר שבפירות עכו"ם יש קדושת שביעית, האם ישנן הגבלות בקנין פירות מעכו"ם, מהן? **י.** האם מותר למי שנוהג קדושת שביעית בפירות נכרים למכרם למי שאינו נוהג בהם קדושת שביעית? **יא.** ממה יש להזהר בשנת ה"שמיטה" כשרוצים לקנות מגוי?

שאלות לפרק י"ט

פרחי-נוי

- א.** האם יש בפרחים קדושת שביעית? **ב.** האם מותר לקנות ולמכור פרחים שאין בהם ריח? **ג.** האם מותר לקבל מתנה עציץ עם צמח נוי שנשתל בשביעית?

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

- ד. פרחים העומדים לריח שהחלו לצמוח לפני שביעית, האם יש בהם קדושת שביעית, והאם יש בהם איסור "ספיחין"? (סעי' ה)
- ה. האם ב"ורדים" יש קדושת שביעית או איסור "ספיחין", ומדוע? (סעי' ו)
- ו. האם מותר להניח פרחים במים? (סעי' ו)
- ז. קישוט בפרחים בחג השבועות האם מותר? (סעי' ז)

שאלות לפרק כ'

אוצר בית-דין

- א. חז"ל תקנו אוצר בית דין, מהו, ומדוע נתקן? (פתיחה)
- ב. איזה סוג תשלום רשאי בית דין לגבות עבור הפירות, והאם בכסף נתפסת קדושה? (סעי' ג, ד)
- ג. איזו עבודה מעבודות האילן שאסורות מן התורה, מותר לבית דין לעשות, ומדוע? (פתיחה, ב)
- ד. האם שלוחי בית דין רשאים למכור במדה במשקל ובמנין כרגיל? (סעי' ה)
- ה. פירות שביעית הנמצאים באוצר בית דין לצורך הציבור, האם חייבים בביעור, ומדוע? (סעי' ו)

שאלות לפרק כ"א

מצות ביעור

- א. מה המקור למצות ביעור מן התורה? (פתיחה)
- ב. מהי מחלוקת הראשונים במהות מצות ביעור, וכיצד נוהגים להלכה? (פתיחה)
- ג. האם חובת ביעור פירות שביעית היא מדאורייתא או מדרבנן? (פתיחה, ופתיחה לפי"ג)
- ד. מתי הוא סוף זמן אכילת פירות שביעית, והאם חייבים לבער בזמן הביעור גם מאכלים המיועדים לבהמה? (פתיחה, א)
- ה. מתי מתחיל זמן הביעור, באופן שכלו הפירות משדות המופקרים ועדיין ישנם פירות בשדות משומרים? (סעי' ב, ג)
- ו. מהי הכמות שאדם רשאי להשאיר בלא שצריך לבערו, וכיצד משערים את הכמות? (סעי' ד, ה)
- ז. כיצד הוא חובת הביעור? (סעי' ו)
- ח. האם לאחר הביעור מותר לחזור ולזכות בפירות? (סעי' ז)
- ט. מה דין הפירות, כשעבר זמן הביעור ולא ביער? (סעי' כ, כב, טו)
- י. מדוע אין אנו יודעים במדויק מתי הוא זמן הביעור של כל פרי ופרי? (סעי' ח)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

- יא. זמן הביעור המדויק ברוב המינים אינו ידוע, כיצד יש לנהוג למעשה? (סעי' ט)
- יב. מתי הוא זמן הביעור של: א. תאנים ב. תמרים ג. ענבים ד. זיתים? (סעי' י)
- יג. מתי הוא זמן הביעור של היוצא מן הפרי? (סעי' יא)
- יד. העושה מרקחת מאתרוגים האם חייב לבערה? (סעי' יב)
- טו. מהו זמן הביעור של אתרוג? (סעי' יג)
- טז. האם דמי שביעית חייבים בביעור? (סעי' יד)
- יז. מי שנוהג כדעת החזו"א שפירות נכרי חייבים בביעור, וקנה לאחר הביעור "פירות נכרי" מישראל שאינו נוהג כדעת החזו"א, האם חייב לבערם, והאם מותר לו לאכלם? (סעי' טו)
- יח. הקונה לאחר זמן הביעור פירות מנכרי האם הפירות אסורים באכילה והאם חייבים בביעור? (סעי' טו)
- יט. מה דינם של שימורים של שנה שישיית או שמינית שנבלע בהם טעם גידולי שביעית? (סעי' טז)
- כ. מה דינה של תערובת משני מינים שזמן ביעורם בשביעית שונה? (סעי' יז)
- כא. פירות הנמצאים באוצר בית דין אצל יחיד שקיבלם לפני זמן הביעור, האם חייב לבערם? (סעי' יח)
- כב. כלים שבלעו טעם פירות שביעית, האם חייבים בביעור? (סעי' יט)
- כג. עבר זמן הביעור ולא ביער במזיד או בשוגג, האם הפירות מותרים באכילה? (סעי' כ, כא)
- כד. האם בפירות שביעית יש קדושת שביעית אחר הביעור? (סעי' כב)

שאלות לפרק כ"ב

שמור ונעבד

- א. מה זה שמור, ומה דין הפירות שנשמרו בשביעית? (סעי' א)
- ב. האם מותר לקנות פירות מאדם שאינו מפקיר את שדותיו, ומדוע? (סעי' ב)
- ג. מי שמחמיר בשמור ונעבד ששמע קידוש ממי שאינו מחמיר בכך, והיין בא מן השמור, האם יצא חובת קידוש? (סעי' ג)
- ד. באלו מקרים מותר לשמור את שדהו ב"שמיטה"? (סעי' ד)
- ה. מהו "נעבד", ומה דין הפירות כשנעבדו בשביעית, והאם מותר לקנות פירות מאדם שעובד בשדותיו באיסור, ומדוע? (סעי' ה)
- ו. מה צריך לעשות מי שזרע או נטע או הבריך או הרכיב בשנת ה"שמיטה", ומדוע? (סעי' ו)
- ז. מהי "הברכה", ומהי "הרכבה"? (סעי' ז)
- ח. האם מותר לקנות או לקבל עציץ עם צמח נוי שנשתל בשביעית באיסור? (סעי' ז)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ט. האם אפשר לברך "ברכת האילנות" על אילן פרי שנטעוהו בשביעית או נעבד בשביעית או שמרוהו בשביעית?
(סעי' ח)

שאלות לפרק כ"ג

תרומות ומעשרות בפירות שביעית

- א. האם פירות שביעית חייבים בתרומות ומעשרות? נמק. (פתיחה)
- ב. האם פירות נכרי שלא בשנת ה"שמיטה" חייבים בתרומות ומעשרות? (פתיחה)
- ג. מה דין פירות נכרי בשביעית לענין תרומות ומעשרות: א) לפי הסוברים שאין בהם קדושת שביעית. ב) לפי הסוברים שיש בהם קדושת שביעית. (פתיחה, א)
- ד. איך יש לנהוג למעשה בפירות שביעית של נכרי שנגמרה מלאכתם ביד ישראל? נמק. (סעי' א)
- ה. הקונה ענבים מגוי ועשה מהם יין איך ינהג לענין תרומות ומעשרות? (סעי' א)
- ו. איזה מעשר יש להפריש בפירות שביעית החייבים במעשרות, מעשר שני או מעשר עני? (סעי' ב)
- ז. ישראל שלא הפקיר פירותיו בשביעית, האם חייב בתרומות ומעשרות, ואיך צריך לנהוג? (סעי' ג)

שאלות לפרק כ"ד

חשוד על השביעית

- א. האם מותר לקנות פירות שביעית מאדם החשוד על השביעית? (סעי' א)
- ב. הסבר מהו "זיקת שביעית"? (סעי' א)
- ג. האם מותר להשאיל ליהודי החשוד על השביעית, כלים חקלאיים? (סעי' ב)
- ד. האם מותר להשאיל כלי בית לחשוד על השביעית? (סעי' ג)
- ה. הרואה את שכנו עובד בשדה בשנת ה"שמיטה" האם מותר להגיד לו שיצליח? (סעי' ד)
- ו. האם מותר לתת פירות שביעית לחשוד על השביעית? (סעי' ה)

שאלות לפרק כ"ה

מוצאי שביעית

- א. באלו פירות יש קדושת שביעית במוצאי שביעית? (פתיחה, א)
- ב. מה הדין בתבואה וקטניות שגדלו בשביעית ונלקטו בשמינית? (פתיחה, ט)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכ' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ג. מה גזרו רבנן בירק שנלקט בשמינית, והאם גזרו כן גם בזמן קניית ירקות טריים, ומדוע? (פתיחה, ג,

ד)

ד. מהו הזמן של "בכדי שיעשה כיוצא בו"? (סעי' ד)

ה. ירקות שגדלו בשביעית ונלקטו בשמינית מדוע לאחר זמן בכדי שיעשה כיוצא בו, מותרין? (פתיחה)

ו. עד מתי הוא הזמן המירבי שאסרו חכמים ירקות שנלקטו בשמינית, ומדוע? (פתיחה)

ז. איזו מצוה מדיני שביעית קיימת בעיקר בשנה השמינית? (סעי' ב)

ח. ירק, תבואה וקטניות שאסורים משום "ספיחין", האם אסורים לעולם או מותרים לאחר

זמן? (סעי' ג-ו)

ט. מה דין ירק שנלקט לפני זמן כיוצא בו והגיע זמן כיוצא בו? (סעי' ה)

י. מה דין ירק בי' בטבת כשנלקט בט"ו כסלו וזמן כיוצא בו בשבט? נמק.

יא. מה הבעיה העלולה להיווצר בקופסאות שימורים של אחרי שנת ה"שמיטה", ואיך מבררים אם יש בזה

בעיה? (סעי' ז)

יב. האם איסור "נעבד" פוקע בחנוכה כמו איסור "ספיחין"? (סעי' ח)

שאלות לפרק כ"ו

ארבעת המינים בשביעית

א. איזה אתרוג כדאי להדר ולקנות לסוכות של תחילת ה"שמיטה"? (סעי' א)

ב. מה דין אתרוג שחנט בשישית ונלקט בשביעית? נמק. (סעי' א, פי"ג-ח)

ג. באיזה אתרוג יש להשתמש לסוכות של מוצאי שנת ה"שמיטה"? (סעי' ב)

ד. האם אפשר לקבל אתרוג שלא ע"י אוצר בית דין? (סעי' ג)

ה. האם מותר להוציא אתרוגים לחוץ לארץ? (סעי' ד-ו, פרק כ"ז-ז)

ו. האם מותר לקטוף אתרוג ירוק, ומדוע? (סעי' ז)

ז. האם מותר לתלות אתרוג בסוכה, ומדוע? (סעי' ח)

ח. האם מותר להחזיק לעולם מרקחת שעשאוה מאתרוגים שיש בהם קדושת שביעית? (סעי' ט)

ט. מתי מתחיל זמן הביעור באתרוג, וכיצד ינהג כשמגיע זמן הביעור? (סעי' י)

י. האם קדושת שביעית נוהגת בלולב? פרט. (סעי' יא, יב)

יא. האם קדושת שביעית נוהגת בהדס? פרט. (סעי' יג, יד)

יב. האם קדושת שביעית נוהגת בערבה? (סעי' טו)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שאלות לפרק כ"ז

דיני שביעית לבן חוץ-לארץ

- א. האם מותר להוציא פירות שביעית לחו"ל? (פתיחה, יד)
- ב. פירות שביעית שהוציאו אותם לחו"ל, האם מותרים באכילה, והאם מותר להעבירם ממקום למקום, ומדוע? (סעי' א)
- ג. ירקות שביעית האסורים משום "ספיחין" ויצאו לחו"ל האם מותרים באכילה? (סעי' א, ב)
- ד. יהודי שנכנס לסופרמרקט בחוץ לארץ ורואה לפניו פירות שביעית שהובאו מארץ ישראל ורוצה לקנותם כיצד עליו לנהוג? (סעי' ב-ג, פרק י"ז בפתיחה)
- ה. האם נוהגת מצוות ביעור בחו"ל? (סעי' ו)
- ו. האם מותר להוציא אתרוג לחו"ל? (סעי' ז, ח)
- ז. מה הדין אם הוציאו אתרוג באיסור? (סעי' ט, י)
- ח. מתי ראוי לעשות "פרוזבול"? (סעי' יא)
- ט. מה הדין לבן חוץ לארץ ששכח ולא עשה "פרוזבול"? (סעי' יב)
- י. בן חו"ל מתי צריך לעשות "פרוזבול"? (סעי' יג)
- יא. הנוסע לחו"ל האם מותר לקחת עמו פירות שביעית בשביל לאכול במטוס או לאכול בחוץ לארץ? (סעי' יד)

שאלות לפרק כ"ח

שמיטת כספים

- א. מהי מצות "עשה" של שמיטת כספים? (סעי' א)
- ב. מהי מצות ה"לא תעשה" של שמיטת כספים? (סעי' ב)
- ג. האם מותר לא להלוות לחבר מעות כדי שלא להפסיד את החוב בשביעית, ומדוע? (סעי' ג)
- ד. האם נשים חייבות במצות שמיטת כספים? נמק. (סעי' ג)
- ה. כמה מצוות נצטוינו לגבי שמיטת כספים, ומה הן? (סעי' ג)
- ו. האם מברכים על מצות עשה של שמיטת כספים, ומדוע? (סעי' ג)

שאלות לפרק כ"ט

דיני שמיטת כספים

- א. אלו חובות נצטוינו להשמיט בשנת ה"שמיטה"? (סעי' א, ב)
- ב. מה פירוש "אפקעתא דמלכא"? (סעי' א)
- ג. האם בזמן הזה מצות שמיטת כספים נוהגת מן התורה או מדרבנן, ומה הטעם בזמן הזה? (סעי' ג)
- ד. האם שמיטת כספים נוהגת בחו"ל? (סעי' ד)
- ה. האם שביעית משמטת את החובות בתחילת ה"שמיטה" או בסופה? (סעי' ה, ו)
- ו. האם מותר לגבות חוב שנעשה בשנת ה"שמיטה"? (סעי' ה)
- ז. המלוה לחבירו כסף בתנאי שהשביעית לא תשמט, האם השביעית תשמט את חובו, ומדוע? (סעי' ז)
- ח. כשהתנו הלווה והמלוה, שהלווה לא ישמט את החוב בשביעית האם השביעית משמטת? נמק. (סעי' ז)
- ט. כיצד יש לנהוג באם המלוה לא עשה "פרוזבול" והלווה בא להחזיר את החוב אחרי השביעית, ומדוע? (סעי' ח)
- י. מה נאמר על המחזיר חוב שעברה עליו ה"שמיטה" ונשמט? (סעי' ח)
- יא. אחרי שכותבים "פרוזבול" יש שנוהגים מנהג מסוים, מהו, ומדוע? (סעי' ט)
- יב. אלו דברים שביעית לא משמטת? נמק. (סעי' יא-טו)
- יג. מה נלמד מהמילה "אחיק" שבפסוק "אשר יהיה לך את אחיק"? (סעי' טו)
- יד. האם שביעית משמטת שקים, ומדוע? (סעי' טז)
- טו. האם שביעית משמטת חוב של קטן שהלוה והגדיל בשביעית, וכן של גוי שהלוה ונתגייר בשנת השמיטה, ומדוע? (סעי' יז)

שאלות לפרק ל'

פרוזבול

- א. מי תיקן את ה"פרוזבול", ומדוע? (פתיחה)
- ב. מאלו מילים מורכבת מילת "פרוזבול"? (פתיחה)
- ג. מהו גוף ה"פרוזבול"? (פתיחה)
- ד. "פרוזבול" מועיל שהחוב לא ישמט בשביעית, מדוע הרי מן התורה החוב נפקע מאיליו? (פתיחה)
- ה. האם "פרוזבול" מועיל על חובות שבע"פ? (פתיחה)
- ו. מתי הוא זמן כתיבת ה"פרוזבול"? (פתיחה)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ז. האם נוהג ה"פרוזבול" גם בזמן ששמיטת כספים מדאורייתא או רק בזמן הזה ששמיטת כספים נוהגת מדרבנן?

שאלות לפרק ל"א

דיני פרוזבול

- א. מי ומתי עושין "פרוזבול"?
- ב. מלוה שנמצא בחו"ל ואנשי ארץ ישראל חייבים לו, מתי יש לו לעשות פרוזבול, לכתחילה ובדיעבד?
- ג. האם צריך לעשות "פרוזבול" על חוב ישן?
- ד. האם בכל בית דין אפשר לעשות "פרוזבול"?
- ה. האם מועיל לעשות "פרוזבול" בפני שני עדים?
- ו. מה נוהג אחד מגדולי הפוסקים, בזמן עשיית ה"פרוזבול"?
- ז. מה צריך להיות ללווה כדי שהמלוה יוכל לכתוב "פרוזבול", ומה הדין אם אין לו את זה? נמק. (סעי' ז)
- ח. האם בחורי ישיבה יכולים לעשות פרוזבול, ומדוע?
- ט. מהו "פרוזבול" המאוחר, ומה דינו?
- י. מהו "פרוזבול" מוקדם, ומה דינו?
- יא. מה יעשה אדם שעשה "פרוזבול" ורוצה אח"כ להלוות או להפקיד בבנק?
- יב. מתי נוהגים לעשות פרוזבול מעיקר הדין ומה מצד החומרא, ומדוע?
- יג. האם קרן "גמילות חסדים" נשמטת, והאם האחראי צריך לעשות "פרוזבול"?
- יד. האם אפשר לסדר פרוזבול על ידי שליח?
- טו. אשה האם צריכה לעשות פרוזבול?
- טז. האם שמיטה משמט חובות שחייבים לקטן, וכיצד יש לנהוג לכתחילה ובדיעבד?
- יז. האם שביעית משמטת חוב של קטן שהלוה והגדיל בשביעית, וכן של גוי שהלוה ונתגייר בשנת השמיטה, ומדוע?
- יח. האם מותר לכתוב "פרוזבול" בלילה?
- יט. האם מותר שהדיינים יהיו קרובים ללווה או למלוה או בינם לבין עצמם?
- כ. מה הדין למי ששכח לכתוב פרוזבול ונזכר בערב ראש השנה בשעה שאינו יכול לכתוב?
- כא. אדם שעשה "פרוזבול" ואבד, האם יכול לגבות חובו על סמך שנאבד לו ה"פרוזבול", והאם נאמן לומר שהיה לו ואבד?

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ד סימנים קפג-ד

משנת דיני שביעית השלם / חלק התשובות

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-02 123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

תשובות למבוא

א. א. בחומש "שמות" פרשת "משפטים" מבואר: שבשנת ה"שמיטה" יש מצוה לנטוש את השדות, דהיינו: להפקיר את הפירות הקדושים בקדושת שביעית.

ב. בחומש "ויקרא" פרשת "בהר" מבואר: שבשביעית אסור לזרוע ולזמור, לקצור ולבצור, ומפרשת כי תשא לומד רבי עקיבא, שתוספת שביעית אסורה, דהיינו חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית, וקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית.

ג. בחומש "דברים" פרשת "ראה" מבואר: "שמיטה" נוספת והיא שמיטת כספים, שאסור למלוה לדרוש מהלווה להחזיר את החוב.

ב. שני חלקים: א. שמיטת קרקעות. ב. שמיטת כספים.

ג. לשנת השמיטה יש ארבעה שמות **1.** שביעית. **2.** שנת השבע. **3.** שמיטה. **4.** שבת הארץ.

ד. **מצוות עשה** - שביתת הארץ, להפקיר, ויש אומרים גם עשה של חריש ובקציר תשבות. **לא תעשה** - לא תזרע, לא תזמור, לא תקצור, לא תבצור. לא לסחור בפירות שביעית, לא להפסיד פירות שביעית, מצות ביעור.

חכמים ציוו: שלא לעשות גם שאר מלאכות שבעבודת הקרקע ואילן.

ה. "שמיטת קרקעות" היא מצוה תלויה בארץ, ואילו שמיטת כספים אינה מצוה התלויה בארץ אלא חובת הגוף.

ו. "שמיטת קרקעות" - אינה נוהגת בחו"ל, כיון שהיא מצוה התלויה בארץ. שמיטת כספים - נוהגת בחו"ל, כיון שהיא חובת הגוף.

ז. עשרים ואחת שנה אחר שנכנסו בני ישראל לא"י היתה ה"שמיטה" הראשונה שבני ישראל קיימו, משום שלפני שכבשו וחילקו את הארץ לא התחייבו ב"שמיטה", שנאמר "שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור", שיהא כל אדם מכיר את שדהו וכרמו.

ח. "יובל", מקורו בתורה בחומש "ויקרא" פרשת "בהר", שנאמר "וקדשתם את שנת החמישים שנה... יובל היא תהיה לכם".

ט. מדאורייתא אין היובל נוהג בזה"ז, כיון שיובל נוהג רק בזמן שכל ישראל נמצאים על אדמתם, שנאמר "וקראתם דרור בארץ לכל ישיבה".

י. לא נהגו, כיון שלא שבו כל השבטים.

יא. נחלקו בגמ', "א ששנת יובל היא שנה ראשונה למחזור ה"שמיטה" ולפי"ז שנת תשס"א היא שנת ה"שמיטה", אולם "א ששנת תשנ"ו היא שנה ראשונה למחזור ה"שמיטה", ולפי"ז יוצא ששנת תשס"ב היא שנת "שמיטה".

יב. לדעת רבי בזה"ז "שמיטה" מצותה רק מדרבנן, כיון שמדאורייתא "שמיטה" הוקשה ליובל, ורק בזמן שיובל נוהג - "שמיטה" נוהגת, ולדעת רבנן - חיובה מדאורייתא.

רוב הראשונים פסקו כרבי שבזמן הזה מצותו מדרבנן.

יג. **יובל** - אין נוהג בזמן הזה, וחז"ל לא תיקנו לקיימו, מאחר שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בו, ליאסר בעבודת קרקע ב' שנים רצופות, "שמיטה" ויובל, ואילו **שמיטת כספים** - נוהגת בזמן הזה, כדי שלא תשתכח תורת שמיטת כספים מישראל.

יד. כדי שעם ישראל ידע שהארץ של הקב"ה, שלא בכוחה וסגולתה להוציא פירות, אלא יש אדון עליה ועל אדוניה.

טו. הכתוב השווה אותם למלאכים, וכוננו "גבורי כח עושי דברו".

טז. הכל חייבים במצוה זו אנשים מגיל "ג ומעלה, וכן נשים מגיל שתים עשרה שנה.

יז. שמיטה מצות עשה שהזמן גרמא, ואעפ"כ אשה חייבת בה, הואיל ויש במצוה זו גם לאוין, ויש מפרשים:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

- משום שכל מצוות השביעית מצוה אחת כללית היא, ולכן אין להפריד את חיוב מצות עשה מהמצוות לא תעשה, ועל כן נשים חייבות.
- יח.** אינם חייבים, אבל מחנכים את הקטנים לקיים את מצות השמיטה כמו שמחנכין בשאר המצוות.
- יט.** מסתבר שמחויב, מדין "ושבתה הארץ".
- כ.** לא, כיון שאין מברכים על מצוה שאין בה מעשה.
- כא.** הבטחה שיבול התבואה של שנה שישית, תהיה מבורכת לשלש שנים, ויש אומרים שהברכה לא בכמות אלא שישבעו באכילה מועטת.
- כב.** מרן החזו"א כותב: שמסתבר שכן, אבל אפשר שיגרום החטא לאבדה, וגם הברכה אינה אלא לכל ישראל, והיחיד יכול ללקות בשביל חברו.
- כג.** הנביא מקללו ב"ארור", דבר בא לעולם, חרבן גלות, ועניות.
- כד.** כנגד שבעים שנות השמיטה ויובל שהכעיסו בני ישראל בארצם.
- כה.** מתוך שעתידים להגאל בשנה השביעית.

תשובות לפרק א': שנת השמיטה

- א.** מחלקים מספר השנים מבריאת העולם לשבע. אם לא נשאר שארית סימן שאותה שנה היא שנת ה"שמיטה", ואם יוצא שארית - היתרה מראה את מספר השנה במחזור ה"שמיטה".
- ב.** בני ישראל החלו למנות ולקיים "שמיטה" אחר שנכנסו לא"י וכבשו וחלקו אותה, דהיינו: ארבע עשרה שנה אחר כניסתם לא"י, ושנת ה"שמיטה" חלה עשרים ואחת שנה אחר כניסתם לא"י.
- ג.** לרוב פוסקים הוי מדרבנן.
- ד.** א' בתשרי הוא ר"ה ל"שמיטה" ומסתיימת בכ"ט באלול (כולל יום כ"ט).
- ה.** לא, אבל ראוי הוא שב"קידוש של ליל א' של ראש השנה כשמברך "שהחיינו", יכוין גם על קיום "מצוות עשה" של שנת ה"שמיטה".
- ו.** צריך להרגיש ולהודות לד' כשזוכה להכנס לשנה חדשה של שבת הארץ, ולשנה שפירותיה הם קודש והפקר, ושזה בא רק אחת לשבע שנים.
- ז.** ראוי לומר בראש השנה של שביעית: הנני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה ולא תעשה של שביעית, ויהי נועם.

תשובות לפרק ב': ערב שביעית

- א.** בזמן שביהמ"ק היה קיים "עבודת הארץ" אסורה שלשים יום קודם ה"שמיטה", וזה דין "תוספת שביעית", וחכמינו ז"ל אסרו: חרישה בשדה תבואה - מחג הפסח, ובשדה אילן - מחג השבועות, ולהלכה אנו נוקטים שעבודות הארץ מותרות עד א' בתשרי (דלא כהר"ש סיריליאו שסובר שבזה"ז יש להוסיף תוספת יום כ"ט).
- ב.** גזרו חכמים שלכל המאוחר מותר לטעת עץ מאכל ארבעים וארבעה ימים קודם שביעית דהיינו עד ט"ז אב, משום מראית עין, ואם יטע תוך זמן זה, הרואים יחשבו שנטע בשביעית, מפני שמנין שנות ערלה יתחיל משנת ה"שמיטה" אבל ביותר מארבעים וארבעה ימים נחשב כשנה אחת לגבי ערלה, ולכן מותר ליטע לפני זה.
- ג.** "שנת ערלה" בשנה הראשונה תתכן רק שלושים יום, דשלשים יום שבסוף השנה נחשב לשנה ראשונה של ערלה, ולכן אם נטע עץ מ"ד יום לפני ר"ה, דהיינו: שכולל ארבע עשרה יום לקליטת העץ בקרקע - נחשב לשנת ערלה.
- ד.** עד ר"ה ממש, וכן הכריע מרן החזו"א שמותר אע"פ שהקליטה בשביעית.
- ה.** אין כדאי לזרוע סמוך לר"ה ירקות שאם ישתרש וילקט בשביעית יהא חייב לעוקרן מדין ספיחין.
- שיעור הצמיחה שצריך שיצמח כדי שלא לאסור משום ספיחין**, י"א שהיינו דוקא בהגיעו לעונת המעשרות לפני שביעית, ובאותן שדרכן להאכל עלין די במה שצמחו מעט בשישית, ובירקות המוציאים פירות כקשואין ודילועין בעינן שיצא דוקא תחילת הפרי ולא מספיק נביטה.
- ו. אילן סרק שאין בו מנין שנות ערלה** - מותר ליטע אותו בערב ר"ה ממש. (לפי הכרעת החזו"א שקליטה בשביעית מותרת).

י"א שמותר בנטיעה רק עד ט"ו אלול, כדי שהקליטה תהיה קודם שביעית, ויש אומרים שזהו לכתחילה,

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורדות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

אבל בדיעבד כשלא הספיק לנטוע עד ט"ו אלול יכול עד ערב ר"ה ממש.

- ז. **ירקות** - אין כדאי לזרוע אותם סמוך לשביעית, כיון שאם הנביטה תהיה בשביעית יהיה על הירקות איסור "ספיחין". **תבואה וקטניות** - כל שיגיעו לשליש גידולם בשנת ה"שמיטה" יש בהם איסור "ספיחין", ולכן יש להקדים את זריעתם באופן שיגדל שליש לפני ה"שמיטה".
- ח. מלאכות המותרות בשנת ה"שמיטה" במקום הפסד, יש להקדימם לעשותם לפני שביעית, כדי שלא יצטרכו לעשותם ב"שמיטה".

תשובות לפרק ג': פתיחה למלאכות האסורות בשביעית

א. **זריעה, זמירה, קצירה** ממה שהצמיחה הארץ מעצמה בשנת ה"שמיטה", **ובצירה** מאילנות שצמחו בשנת ה"שמיטה" בזמן שה"שמיטה" נוהגת מן התורה - איסורן מן התורה, ולוקין עליהם מדאורייתא, שנאמר שדך "לא תזרע", וכרמך "לא תזמור". את ספיח קצירך "לא תקצור" ואת ענבי נזירך "לא תבצור". ופירש ברמב"ם: שהאיסור הוא דוקא כדרך הקוצרים והבוצרים, אבל בשינוי מותר.

חרישה ונטיעה - גם אסורין מן התורה, אבל אין לוקין עליהם, כיון שחרישה אינו לאו, אלא איסור עשה, שנאמר "בחריש ובקציר תשבות", ונטיעה לא נכתבה בתורה ואסורה מן התורה, כיון שהיא בכלל זריעה וכ"ש נטיעה, ואין לוקין על נטיעה (כיון דאין עונשין מן הדין - חז"א).

השקאה, וזיבול, דישון ועישון [ריסוס] - הם מלאכות שאיסורן מדרבנן.

- סיקול אבנים**, אם סיקל לפי קרקע - אסור מדרבנן משום חרישה, ואם לצורך בנית גדר אבנים - אסור משום מראית עין, שלא יאמרו שכוונתו להכין את הקרקע לזריעה, ומנקה לשם כך שדהו.
- ב. מלאכות דאורייתא - אסורות אפי' אם העץ ימות (ועיין עוד בפרק ה'), ולוקה עליהם מלקות מדאורייתא, ודוק לקצור ולבצור כדי לאכול מותר, מלאכות דרבנן מותרות רק כשהן "לאוקמי", דהיינו: לקיים את האילן או במקום הפסד ניכר, אבל "לאברויי" [דהיינו להשביח] - אסור.
- ג. מותר להשקות על מנת שלא יהיה הפסד ניכר בשדה או בעץ, (דלא גזרו חכמים במקום הפסד ניכר)
- ד. הכריע מרן החזו"א שמותר במקרה שאם לא יעשה את המלאכות דרבנן יהיה היזק ניכר בכמות או באיכות הפירות הגדלים בשביעית.

תשובות לפרק ד': מלאכות דאורייתא וכלליהן

- א. איסור "זריעה" כולל גם נטיעת אילנות.
- ב. איסור "זמירה" כוללת זמירת ענפים או חלקי ענפים, כדי שיהיה "לתועלת האילן".
- ג. נחלקו הפוסקים האם מן התורה כל האילנות כלולים באיסור זמירה או רק גפן, שנאמר "ואת ענבי נזירך לא תבצור", הכרעת החזו"א: שזמירה בשאר אילנות אסורה רק מדרבנן.
- ד. מותר לבצור ולקצור כדי לאכול, דהיינו: בכמות קטנה בלבד, כיון שאינו כדרך הקוצרים והבוצרים. והתורה התירה קצירה לצורך אכילה, שנאמר "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה".
- ה. רק אילנות וצמחים הקדושים בקדושת שביעית, כלולים באיסור קצירה ובצירה.
- ו. זריעה וזמירה אסורים בשנת ה"שמיטה" בלבד, בצירה וקצירה אסורים רק בפירות הקדושים בקדושת שביעית, ואפי' בשנה השמינית אסור לקצור ולבצור אותם.
- ז. בפירות האילן - הולכים בתר חנטה, שאם היתה החנטה בשביעית יש בהם קדושת שביעית, ואם החנטה היתה בשישית מותר לבצור אותם כדרכם אפילו בשנה השביעית, כיון שאין בהם קדושת שביעית.

בירקות - הולכים אחר הלקיטה, שאם לקטו בשביעית נוהג בהם דיני שביעית.

בתבואה וקטניות - אם הגיעו לשליש גידולם בשביעית.

ולכן אסור לקצור ולבצור אף בשמינית גידולם שיש בהם קדושת שביעית.

תשובות לפרק ה': מלאכות דרבנן וכלליהן

א. חכמים אסרו לעשות ב"שמיטה" כל מלאכות שנוהגין החקלאים לעשותם בשדותיהם, כגון: סיקול, זיבול, השקאה, וכדומה.

- ב. מלאכות שאסורות מדאורייתא - אסורות באופן מוחלט, אף אם הם באות "לאוקמי", ויש מתירין במקרים מסוימים ב"לאוקמי" במקום שאינה משבחת כלל.
- ג. מלאכות שאסורות מדרבנן - מותר לעשותם במקום שזה "לאוקמי", דהיינו: לשמור על הקיים, ולא יגרם הפסד ניכר לשדה, לעץ או לרוב הפירות, דין זה למדו חלק מהפוסקים ממה שמצינו שהתירו חכמים השקאת בית השלחין בשביעית במקום הפסד.
- ד. א) מלאכות דרבנן מותרות כדי לשמור על הקיים, כגון: עץ שנסדק מותר לתמכו, דהיינו: "לאוקמי", ואילו מלאכה דאורייתא אסורה.

- ב) מלאכות דרבנן מותרות כשיש הפסד ניכר לעץ או שיפסדו רוב הפירות, ואילו מלאכות דאורייתא אסורות אף באופן זה.
- ה. תפילה על פירות שנושרין - מותר, מפני שזה לאוקמי, וכן מותר להתפלל על עץ שיעשה פירות, אבל אסור לעשות סגולה, משום דזה נחשב מעשה.
- ו. מלאכות דרבנן מותר כשמומחה לחקלאות נאמן וירא שמים קבע: שיש חשש לנזק ניכר, ואז העבודה תעשה בצמצום להצלה מן הנזק בלבד ולא יותר, ואם הנזק ניתן לתקנו אחר שנת ה"שמיטה", אינו נחשב לנזק.
- ז. בגידולין שיש בהם איסור "ספיחין" - אין לעשות מלאכות דרבנן, אע"פ שיש הפסד.

תשובות לפרק ו': זריעה ותולדותיה

- א. נטיעה, שתילת ירקות או עצים, הברכה, והרכבה, והעברת שתילים מאדמה לאדמה - כלולים במלאכת זריעה האסורה מן התורה.
- ב. אף נטיעת "אילן סרק" אסורה מן התורה.
- ג. אף "גידולי מים" אסורים בזריעה.
- ד. מותר לזרוע לפני שביעית, אפי' שקליטתם בשביעית, ובלבד שלא יהיה בהם איסור "ספיחין".
- ה. אסור.
- ו. שאר צמחים - מותר לזרוע עד ר"ה, אע"פ שקליטתם בשביעית, וכן הכריע החזו"א. אבל אין כדאי לזרוע בער"ה, כדי שלא יהיה בזה איסור "ספיחין", בירקות כמו שמבואר בפרק טו סעי' ג', ובתבואה וקטניות שיביאו שליש בשביעית.
- ז. חכמים אסרו ליטע עצי פרי אחרי ט"ז אב של השנה השישית, שהוא מ"ד יום קודם ראש השנה, דבפחות מכאן הרואה יחשוב שנטע בשביעית לפי שמונין מנין שנות ערלה משנת ה"שמיטה" משא"כ בנוטע עד ט"ז אב שנחשב לו שנה שישיית כשנה ראשונה לערלה כמבואר בפרק ב' עיי"ש. וביום ט"ז מותר ליטע, כיון שמקצת היום ככולו.
- ח. הגדרת תולדות "זריעה" היא: כל מלאכה הנעשית לתועלת הצמח או הפירות, כגון: השקאה, השמדת עשבים המפריעים למטע, דילול וריסוס, והן אסורות מדרבנן.
- ט. במקום הפסד ניכר לעץ או לרוב הפירות - מותר לעשות - מלאכות דרבנן רק כשמומחה לחקלאות נאמן ויר"ש קבע שיש חשש לנזק ניכר ואז העבודה תעשה בצמצום להצלה מן הנזק בלבד ולא יותר.

תשובות לפרק ז': חרישה ותולדותיה

- א. מלאכת "חרישה" בשביעית אסורה מן התורה.
- ב. אינו לוקה, משום שהוא איסור "עשה" ולא "לאו", ואין לוקין על "עשה".
- ג. א) סיקול אבנים. ב) השמדת עשבים לצורך חרישה. ג) ישור קרקע. ד) חפירת בורות לצורך נטיעה, וכדומה.
- ד. מותר לסקל אבנים ממקומות שניכר לרואים ששטח זה אינו משמש כגינה או שדה, כגון: משבילים וממגרשי חניה וכדומה, ובלבד שאין כוונתו למטרה חקלאית.
- ה. 1. פסולת ולכלוך שהצטברו בגינה ובחצר, מותר לסלקם לשם נקיון באם עושה כן כדרך שעושה כל השנים. י"א שאיסוף אבנים פסולת ולכלוך, צריך שהרואים יראו איך הוא משתמש בהם. 2. חפץ המונח בגינה ואין זה מקומו מותר לפנותו.
- ו. מותר בתנאי שניכר שעושה לצורך בניה, כגון: ע"י שילוט מתאים או הכנת חמרי בניה במקום.
- ז. בפשטות "תולדות חרישה" אינם אסורות מן התורה אלא מדרבנן בלבד.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

תשובות לפרק ח': זמירה

- א. **בכרם** - לכו"ע האיסור הוא מן התורה, ושיעורה בכל שהוא, **בשאר אילנות** - י"א שאיסורו מן התורה, וי"א שאיסורו מדרבנן, וכן דעת החזו"א.
- ב. מותר לזמור ב"שמיטה", באם זה לצורך סכך או הסקה או כשמפריע לעוברי דרכים, ובתנאי שאינו מתכוין לתועלת העץ, ורצוי שיכרות את הענפים בשינוי ניכר מצורת הגיזום הרגילה.
- ג. לוקין על איסור "זמירה", שנאמר "וכרמך לא תזמור".

תשובות לפרק ט': קצירה בצירה ודריכה

- א. אסור לבצור ולקטוף בשביעית, כדרך שרגילים כל השנים, ואפי' הפקיר שדהו.

- האיסור לבעלים הקוצר ובוצר בשדהו הוא לכו"ע מן התורה, אבל הקוצר ובוצר שדה של אחרים י"א שהאיסור מדרבנן, וי"א שהוא מן התורה.
- ב. מותר לקצור בשביעית ע"י שינוי בקצירה מן הדרך הרגילה בכל השנים, לפי הרמב"ם: "שינוי" פי' **בכמות**, דהיינו: רק כמות קטנה שאדם רגיל להביא לביתו משדה הפקר, ולכתחילה יש לחוש גם לדעות המצריכות שינוי **גם בכלי וגם בצורת הקצירה מן הדרך הרגילה**, דהיינו: שאסור לקצור באותם הכלים שקוצרים בהם כל השנים, וגם באותה צורת קצירה.
- ג. מותר ללקוט שיעור הצריך לאכול בסעודה, ויש מתירים מזון שלש סעודות, ודעת החזו"א להתיר ללקוט כשיעור שאדם מכין עבור בני ביתו להשתמש לכמה ימים.
- ד. תיקנו חכמים שפירות ותבואה הקדושים בקדושת שביעית, שלא ידרוך אותם ולא ידושם כדרך כל השנים, ויעשם רק בשינוי בכמות ובכלים מן הדרך הרגילה.
- ה. העושה מלאכות לאוצר בית דין - עושה כדרכו כבכל שנה ובלא שינויים, דהפסוק לא תקצור כדרך הקוצרים, הוא אזהרה רק על הבעלים.

תשובות לפרק י': השקאה

- א. "השקאה" בשנת ה"שמיטה" אסורה מדרבנן.
- ב. שדה בית השלחין, דהיינו: שאינה גדילה ללא השקאה - מותר להשקותה בשביעית, כיון שללא השקאה אין הגידולים מתקיימים. ולכן כל שדה שמחמת תכונות הקרקע או מחמת סוג הצמחים ללא ההשקאה ימות העץ או יפסדו רוב הפירות או יגרם להם נזק ניכר, הרי הוא בגדר שדה בית השלחין שמותר להשקותו.
- ג. בפרק י"א מבואר עוד ג' פרטי דינים בענין השקאה בגינות נוי:
- (א) בעונת הגשמים כשכמות המים מספיקה - אין להשקות כלל.
- (ב) בשיחים אפשר לותר לגמרי על השקאה.
- (ג) י"א שעדיף להשקות ע"י ממטרה מאשר ביד.
- ד. יש להשקות רק את מה שדרוש ומוכרח, הן בכמות המים והן בשטח.
- ה. מותר להשקות ולדשן בשביעית, באם זה מבוצע ע"י **מחשב** המכוון בערב שביעית, **ולא נעשה בו שינוי בשביעית, ואם זה יותר בכדי הצורך**, יש אוסרים, משום שאנו מצווים על "ושבתה הארץ", והמעשה מערב שביעית היא הגורמת למניעת שביתת השדה, ויש מתירין, הואיל ואינו עושה פעולה בשביעית, ורק במקום שיש חשש מראית עין - אסור.
- ו. מהשקאת בית השלחין שהתירו חכמים למדו (חלק מן הפוסקים וכן הכריע החזו"א וכמבואר בפרק ה') שהתירו חכמים מלאכות דרבנן במקום הפסד.

תשובות לפרק י"א: הטיפול השוטף בגינות נוי

- א. אסור.
- ב. מותר, (ועיין להלן תשובה ג')
- ג. מחשש לנזק ניכר בעץ או כשיש חשש שיפסדו רוב הפירות, ובתנאי שמומחה לחקלאות קבע זאת. ואם יהיה ניתן לתקנו אחר שנת ה"שמיטה" - אינו בכלל נזק.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

- ד. צריך למעט בתדירות ההשקאה, ובהפרשי הזמן שבין השקאה להשקאה, וכן שההשקאה תהיה לפי הצורך למנוע נזק ניכר.
- ה. בעונת הגשמים כשכמות המים מספיקה - אין להשקות כלל.
- ו. בשיחים ברוב המקרים ניתן לותר על ההשקאה.
- ז. יש אומרים שעדיף להשקות בממטרה ולא ביד, הואיל וביד ההשקאה חמורה יותר, בכך שעושה המלאכה בכל רגע ורגע.
- ח. י"א שמותר, וי"א שלכתחילה יש להזהר בזה, ובפרט כשנהנה מהשקאה זו, ואם המים מעורבים עם חומרי ניקוי בכמות המזיקה ומפסידה לצמחים, אין להקפיד על זרימתם דרך המרזב לגינה.
- ט. הדין תלוי בב' הדעות שבתשובה הקודמת.
- י. יש לזהר שלא ליטול ידים במקום שגדלים בו צמחים ודשא וכיו"ב.
- יא. אסור בשביעית לנכש עשבים, אבל מותר באופנים הבאים:

1. מותר לכסח עשבים כדי שלא יגרם נזק ניכר לצמחים, ואם כיסוח לבד לא ימנע הנזק - מותר לעקור ביד, ואם אי אפשר ביד - מותר גם במעדר.
2. **בחצרות סביב לבתים**, מחשש לשריפה או לנחשים, מותר בשנת ה"שמיטה" כמו בכל שנה, (כיון שאינו מתכוין לתועלת צמחים). ומ"מ צריך לצמצם עד כמה שאפשר שלא יהיה תועלת לצמחים.
- יב. מותר לנקות פסולת ולכלוך שהצטברו בגינתו או בחצר שליד ביתו, וכן כל חפץ שהונח בגינה ואין זה מקומו.
- יג. מותר רק באופן שאם לא יזבל יגרם נזק ניכר, ואם אפשר לזבל ולדשן לפני שביעית, יש לעשותם לפני שביעית.
- יד. אין לעדור בשביעית, ואם קיים חשש להפסד ניכר של הצמח - מותר לעדור סביב הצמחים.
- טו. אם רוצה לכסח למטרת השבחה - אסור. ואם לשם נוי ונראה לכל שרוצה לעשות לנוי בלבד, כגון: בדשא גבוה שנתקלקלה צורתו או במקרה שיש חשש שהדשא יתקלקל - יעשה שאלת חכם.
- טז. **ורדים ושושנים** - אסור לגזום בשביעית, ואך לחקלאי המתפרנס מגידול צמחים - מותר, ובמדת ההכרח, דהיינו: שיפסד השיח והיה נזק ניכר - יעשה שאלת חכם.
- פרחים**, אם הקטיפה לצורך קישוט - מותר לקטוף בשינוי ניכר מדרך הקטיפה המקובלת, אפי' כשזה גורם לפעמים לגידול נוסף.
- יז. אם רוצה לגזום למטרת השבחה - אסור, ואם למטרת נוי או מחשש שלא יוכלו לעצב את הצמח בשמינית - ישאל חכם.
- יח. במקרים שהורה חכם להתיר לגזום - רצוי לגזום ע"י נכרי או ע"י שינוי, כדי לחוש לדעות שאומרים שמלאכת "זמירה" אסורה מדאורייתא אף בשאר אילנות.
- יט. אסור לתמוך או לקשור עץ או צמח כדי שיגדל לכיוון מסוים, ואם במניעת מלאכה זו יהיה נזק ניכר לצמח או לעץ - מותר. (ועיין עוד בפרק ה סעיף ב/1).

נזק לצמח שמותר היינו: שמתעקם ביותר ולא יהיה ניתן לישרו לאחר שמיטה או שיש חשש שהעץ ישבר לגמרי.

- כ. **נזק זמני**, היינו: כשרוצים להוסיף ולהשקות דשא על מנת שלא יאבד מצבעו הירוק - יש מגדולי הפוסקים שהורה, שאין להתיר מחמתו מלאכות דרבנן, כיון שאינו נקרא נזק ניכר, הואיל ונזק זה ניתן לתקנו לאחר שנת ה"שמיטה".

כא. מותר.

- כב. אם העובד הוא יהודי - שניהם עוברים איסור, ואם הפועל גוי - רק היהודי עובר איסור.
- כג. עליו לשכנע ב"דרכי נועם" את שכניו, שלא יעשו בגינה עבודות האסורות בשביעית, ואם הדיירים מסרבים לנהוג כהלכה - אסור לו להשתתף בתשלום הוצאות הטיפול בגינה, מפני שמסייע בעוברי עבירה, אך מותר לו לשלם חלקו באם יש חשש למריבה משום דרכי שלום, או באם על ידי זה יועמד למשפט, ואז רצוי שידגיש בפני השכנים "שאת כספו הוא משלם למטרות נקיון ועבודות המותרות בלבד". **ואם השכנים עושים מלאכות דאורייתא**, י"א שעליו להפקיר חלקו בגינה, וההפקר יש לעשותו בפני ג' אנשים ואפי' מבני ביתו, ואם עושים מלאכות דרבנן - א"צ להפקיר, ואם הדירה רשומה

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורדות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

- גם על שם האשה - חייבת היא להפקיר חלקה. ו"א שאפי' כשעושים מלאכות דאורייתא א"צ להפקיר, ומספיק שיודיעם "שרצונו שהגינה תשבות בשביעית כדין, ומתנגד הוא שיעשו בה מלאכות האסורות".
- כד.** מוטל עליו להתנות עם השוכר שלא יעשו בגינה עבודות אסורות.
- כה.** **במשכיר** - נסתפקו הפוסקים אם בגלל כך צריך המשכיר להפקיר שדהו, ודעתם נוטה להחמיר להפקיר.
- בשותף** - נחלקו הפוסקים אם צריך להפקיר את חלקו בגינה, סברת המקילים הסוברים שאין צריך, הוא לפי ששותף עובד בעל כרחו של שותפו, ואין בכוחו לעכבו, משא"כ משכיר שהוא בעל השדה כולה.
- כו.** אינו צריך לחשוש לכך, לפי שלא נעשית עבודה בגוף הקרקע שבבעלות המשכיר, אלא הזרעים רק יונקים ממנה אבל אינם גדלים בה.
- כז.** אם יש בו צמח נוי שנשתל בשביעית אסור לקנות ולקבל במתנה.

תשובות לפרק י"ב: עציצים ובית

- א.** בחומש "ויקרא" נאמר "שדך לא תזרע", ובירושלמי מובא ספק: אם מותר לזרוע בתוך בית, כיון שלא נקרא שדך או מכיון שכתוב "ושבתה הארץ" ובית בכלל ארץ, והירושלמי נשאר בספק, ויש שפסקו לקולא שמותר, אבל החזו"א הכריע שאסור.
- ב.** אסור לזרוע או לשתול בשדה בין בעציץ נקוב בין בשאינו נקוב, אלא שבעציץ נקוב שבשדה - אסור מן התורה, ובעציץ שאינו נקוב מחוץ לבית - אסור מדרבנן.
- ג.** בעציץ שאינו נקוב אף העומדים בשדה - אין בהם איסור "ספיחין", ויש אומרים שאף בעציצים נקובים אין איסור "ספיחין".
- ד.** אסור לזרוע ולעבוד בגינה הנמצאת מתחת לגג, ואופן הטיפול, כדין כל גינה שמחוץ לבית.
- ה.** נחלקו הפוסקים: אם מותר לזרוע או לשתול בעציץ שאינו נקוב הנמצא בתוך בית כיון שיש בו שני צדדים להקל: א. בתוך בית ב. אינו נקוב, וכתב החזו"א שהמיקל יש לו על מה לסמוך, אולם יש להחמיר ולהמנע מכך.
- ו.** **א.** עציץ נקוב בקומת קרקע ואין הפסק בין העציץ לקרקע - הרצפה לא הוי הפסק, ואסור לזרוע בו, אם יש הפסק, דינו כאינו נקוב והמיקל לזרוע בו יש לו על מי לסמוך, ויש אומרים: שגם רצפה הצמודה לקרקע חוצצת באם גדלים בעציץ ירקות או זרעים בלבד.
- ב.** עציץ נקוב בקומה שניה מרוצפת ואין הפסק בין העציץ לקרקע, י"א שדינו כאינו נקוב לכל דבר, והמיקל לזרוע בו יש לו על מי לסמוך, ויש אומרים שרצפה אינה חוצצת, ודין העציץ בקומה שניה כדין עציץ נקוב, ואם יש הפסק בין העציץ לרצפה - דינו כאינו נקוב.
- ז.** בעת הצורך - מותר לבצע מלאכות דרבנן הדרושות בעציץ שאינו נקוב בבית אף לדעות (המוזכרות בתשובה הקודמת) המחמירות ואוסרות לזרוע בעציץ זה, אבל בנקוב דינו כקרקע לכל דבר שמותר רק במקום הפסד ניכר.
- ח.** עציץ שאינו נקוב בבית יש בו שתי מעלות: **א.** אינו נקוב. **ב.** בבית, משא"כ "גינה בבית" יש מעלה אחת שהוא מתחת לגג.
- ט.** נקב קטן ביותר אינו נחשב לנקב, ורק נקב בקוטר מילימטר כפי שמצוי ברוב העציצים שלנו - נחשב לנקוב, ודינו כגדל בקרקע.
- י.** נחלקו הדעות אם רצפת הבית נחשבת להפסק, לכן יש לעשות הפסק בין העציץ לרצפה (ודין זה רק בעציץ נקוב). ואין די בזה שאין בו נקב, ויש להקפיד גם על חומר העציץ כדלהלן: בגידולים רב שנתיים (שתקופת הגידול היא מספר שנים) - צריך העציץ או ההפסק להיות ממתכת או מזכוכית או מפי וי סי או מפלסטיק נוקשה שהשרשים לא יבקעו, וי"א שמועיל אף אם העציץ או ההפסק הם מעץ, ואם הגידולים הם חד שנתיים (שאינם מתקיימים יותר משנה) - אינו בכלל אילן, ויכול העציץ או ההפסק להיות אף מחרס, מזכוכית, מעץ או מפלסטיק או ממתכת. **ואם חלק מהצומח בולט מחוץ לעציץ המונח בקומה שאינה עליונה** - צריך שההפסק יהיה גם מתחת לכל הצמח הבולט, ודין זה אפי' בעציץ שאינו נקוב, **ואם העציץ בקומה עליונה מרוצפת** - אפשר להקל בזה.
- יא. א.** בגידולים רב שנתיים הנחשבים כאילן, לדעה אחת הסוברת שאם עשוי העציץ מעץ ולא ממתכת דינו כעציץ נקוב.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ב כשחלק מהצמח בולט מחוץ לעציץ, באופן שהעציץ אינו נמצא בקומה עליונה מרוצפת, ואין דבר מפסיק בין הצמח הבולט מהעציץ לקרקע שתחתיו.

יב. הוצאת עציץ [אפי' שאינו נקוב] מן הבית למקום שאינו מקורה או הסרת תקרה ביום [אבל בלילה מותר, כמבואר בסמוך] או הסרת הגגון מעליו - אסורה בשביעית, ונחשב לתולדת "זורע", הואיל והאוויר מוסיף לגידול הצמח.

יש אומרים שאיסור זה הוא רק באופן שכוונתו להשביח בכך את הצמחים שבעציץ.

יג. אסור, כי האוויר מוסיף לגידול הצמח, ויש אומרים שמותר, הואיל וניכר הדבר שאין כוונתו לתועלת הצמחים.

יד. בלילה, מאחר והשמש לא זורחת עתה, ולא גורם תכף השבחה, ואין כוונתו למטרת השבחה.

טו. אין לפתוח חלון נגד עציצים במקום שתכף ומיד מביא תועלת לצמחים, יש אומרים שאם אין כוונתו לתועלת הצמחים מותר.

יש מי שכתב: שהנוסע מביתו - אסור לו לפתוח החלון כדי שיהיה אוויר לצמחים.

אם החלון פתוח נראה שמותר להשאירו פתוח.

וכן אם לא יפתח יהיה נזק גמור לצמח מותר משום פסידא, ככל מלאכות דרבנן שמותרים במקום פסידא.

טז. לסלק חציצה או לנקוב נקב - אסור, שאף דבר זה תולדת "זורע" הוא, להניח או לסתום - מותר.

יז. עציץ שדינו כנקוב המונח במקום גבוה - לכתחילה ראוי להזהר שלא להנמיכו, הואיל ומגביר יניקתו, עציץ משולחן להניח על גבי אדמה - אסור, ויש מקילין באם כונתו לסידור הבית ובלבד שהוא לזמן קצר שאין חשש שהצמח ישתרש באדמה דרך הנקב. ולענין אם מותר להורידו משולחן על גבי רצפה - עיין בספר סעי' יא.

יח. 1. מותר אפי' כשמתכוין לתועלת הצמח, וזהו לפי שאינו מתכוין לשיפור הגידול ע"י היניקה מהקרקע במקומו החדש.

2. מותר, לפי שהדבר נעשה דרך העברה בעלמא, וי"א לפי שניכר שאין כוונתו להשבחת היניקה.

3. מותר להעביר לעציץ אחר, גם כששרשי הצמח מחוברים לאדמה.

4. מותר להעבירו לכלי אחר אף אם הצמח מונח על הרצפה.

יט. יש אומרים שמותר אף בלא כיסוי, כיון שאינו מתכוין בהעברה זו לחיבור הצמח לקרקע, ויש אומרים שיש להחמיר לעטפו בניילון, גם כשאינו מתכוין לתועלת.

כ. לדעת האוסרים לזרוע בעציץ שאינו נקוב בתוך בית יש להמנע מלעשות כן, כיון שגם גידולי מים אסורים בשנת ה"שמיטה", ולדעת המקילים גם זה מותר.

כא. אם אין בהם איסור ספיחין מותר אע"פ שעל ידי כך יפתחו הניצנים.

תשובות לפרק י"ג: פירות שביעית ומצוותיה

א. מדאורייתא נצטוינו:

א להפקיר את הפירות, שנאמר "והשביעית תשמטנה ונטשתה".

ב שלא להפסיד פירות שביעית, שנאמר "לאכלה" - ולא להפסד.

ג שלא לסחור בפירות שביעית, שנאמר "לאכלה" ולא לסחורה.

ד כשמגיע זמן הביעור - לבער את הפירות, שנאמר "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך", ודרשו חז"ל: כל זמן שחיה אוכלת מן השדה האכל לבהמה שבבית. כלה לחיה אשר בשדה כלה לבהמתך מן הבית

(בפתיחה לפרק כ"א הובא מחלוקת: אם חייב הביעור הוא מן התורה או רק מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא).

מדרבנן נצטוינו:

א שפרי האדמה שגדל בשביעית נקרא "ספיחין" - ואסורים באכילה ובשימוש.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ב) שלא להוציא פירות שביעית לחוץ לארץ.
ג. כדי לברר אם הפרי קדוש בקדושת שביעית יש לברר:

א) את סוג הפרי או הגידול.

ב) מועד גידול הפרי.

ג) בעלות הקרקע בה גדל הפרי.

ד) מקום הגידול.

ג. קדושת שביעית חלה בגידולים המיועדים לאכילת אדם או בהמה או לסיכת אדם או להדלקת הנר או לצביעת אדם או כליו וכן על צמחי ריח, אבל גידולים שהנאתם אחר ביעורם, כגון: עצים המשמשים להסקה שאדם נהנה אחרי שהעץ נשרף וכלה מן העולם - לא חלה עליהם קדושת שביעית.

ד. בפרחי נוי שאין בהם ריח - אין קדושת שביעית (עיין בפרק י"ט).

ה. זמן קדושת שביעית תלוי בשלבי גידול הפרי בשנת ה"שמיטה", וכן בסוג הגידול.

ו. שלב הקובע דין קדושת שביעית בדברים הגדלים על רוב מים, **דהיינו: בפירות האילן** - חנטה בשנת ה"שמיטה". [מרי חנטה - עיין בהמשך תשובה ח']. **בתבואה, בקטניות, בזיתים וענבים** - שלישי גידול. **ואילו בירקות** - כיון שגדלים על כל מים, הזמן הקובע הוא הלקיטה בשנת ה"שמיטה", אף שרוב גידולם היה בשישית, ויש להחמיר ולנהוג קדושת שביעית גם בירק שנלקט בשמינית וגמר ביכולו היה בשביעית.

בהגדרת לקיטה: י"א לקיטה ממש, וי"א גמר הירק שאינו גדל יותר.

ז. קדושת שביעית בענבים, בזיתים, בתבואה ובקטניות נקבע בשלישי הראשון של גידול הפרי.

ח. חנטה י"א שהוא שלישי הראשון של הגידול, וי"א כשניכר הפרי אחר נפילת הפרח.

ט. נחלקו בגמ': י"א שהשלב הקובע באתרוג הוא חנטה כאילן, ולפי"ז אם חנט בששית ונלקט בשביעית אין בו קדושת שביעית, וי"א שהשלב הקובע הוא הלקיטה כירק, הואיל וזקוק גם להשקאה בידי אדם כירק, יש פוסקים שהשלב הקובע הוא החנטה כאילן, ואילו הרמב"ם פסק: שקדוש בקדושת שביעית מספק, דשמא הולכים בתר לקיטה כירק.

י. רצוי לקנות לתחילת ה"שמיטה" אתרוג שנקטף בשנה השישית, כדי לחוש לשיטת הרמב"ם הסובר: שאם נקטף בשביעית יש בו קדושת שביעית.

יא. אתרוג שחנט בשביעית, לכו"ע יש בו קדושת שביעית אע"פ שנלקט בשמינית.

יב. תפוזים בכלל "פרי הדר" הוא, שיש לסמוך על דעת הפוסקים דס"ל: שהשלב הקובע בהם הוא חנטה, ולכן אם חנט בששית - אין בו קדושת שביעית אע"פ שנקטף בשביעית, ואם חנט בשביעית ונלקט בשמינית - יש בו קדושת שביעית.

יג. אשכולית שחנטה בשביעית נוהגת בה קדושת שביעית, אע"פ שנקטפה בשמינית, כיון שהולכים בתר חנטה.

יד. דעת הבית יוסף: שפירות שביעית שגדלו בשדה נכרי - אינם קדושים בקדושת שביעית, וכן המנהג בעיר הקודש ירושלים, ודעת המבי"ט: שיש קדושת שביעית וחייבים בביעור, וכן דעת מרן החזו"א.

טו. אם האורח נוהג בפירות נכרי בקדושת שביעית, צריך הבעה"ב להודיע לאורח שהפירות הם משל נכרי. טז. כן.

יז. שביעית מן התורה נוהגת בארץ בלבד, שנאמר "כי תבואו אל הארץ" ולא בחוץ לארץ.

יח. **במקומות שלא נכבשו בזמן בית שני** - יש להקל בכמה דיני שביעית, ובימינו אי אפשר לזהות מקומות אלו, ולכן נוהגים כל דיני שביעית וגזירת "ספיחין" בכל ארץ ישראל.

יט. **במקומות שנכבשו בזמן בית שני** - מעיקר הדין חייבים בדיני שביעית, ואעפ"כ חכמים פטרום כדי שיוכלו העניים להתקיים שם. ובימינו אי אפשר לזהות מקומות אלו, ולכן נוהגים כל דיני שביעית, וגזירת "ספיחין" בכל ארץ ישראל.

כ. בה"ז כל המקומות בארץ ישראל חייבים בדיני שביעית, כולל גזירת חכמים של איסור "ספיחין".

כא. בשדה שבירושלים - יש כל דיני קדושת שביעית.

בעבר הירדן - נוהגת שביעית, אבל לא גזירת "ספיחין".

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורדות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

בסוריא - נוהג רק מדרבנן כדי שלא יעזבו את ארץ ישראל וילכו להשתקע בסוריה, אבל אין איסור "ספיחין".

כב. פירות הגדלים בשדה יהודי בסוריא - נוהגת בהם שביעית מדרבנן, אבל בפירות נכרי שבסוריא - לכל הדעות אין בהם קדושת שביעית.

תשובות לפרק י"ד: הפקרת פירות שביעית

א. "ונטשתה" פירושה: נטוש ועזוב, שצריך בעל השדה לנטוש ולעזוב את פירות שדהו לכל הרוצה לזכות בהם.

ב. מ"ע להפקיר את פירותיו, שנאמר "והשביעית תשמטנה ונטשתה".

ג. בשדה ירק - מראש השנה של שביעית, בשדה אילן - משעה שמתחיל בהם קדושת שביעית, דהיינו: חנטתם בשביעית.

ד. דעת הב"י - שמצוה וחובה על בעל השדה להפקיר פירותיו, ודעת המב"ט - שזו אפקעתא דמלכא, כלומר הפקעת התורה, ונ"מ אם צריך להגיד שהוא מפקיר שדהו, דלדעה ראשונה - צריך להפקיר בפה ובפני שלשה, ואם לא הפקיר אין הפירות הפקר.

ה. לדעה הסוברת שהחייב מוטל על בעל השדה, אם לא הפקירם - אינם הפקר, ולי"א שזה אפקעתא דמלכא - הפירות מופקרים מעצמם.

ו. אסור לבעל השדה למנוע כניסת בני אדם לשדהו לצורך לקיטת פירותיו, כיון שגם השדה נעשה הפקר לצורך לקיטת פירות, אבל מנכרים מותר למנוע.

ז. פירות שישית, שאין בהם קדושת שביעית, וכן העץ או הצמח אינם מופקרים.

ח. חייב הנכנס להזהר שלא להשחית שדה חבירו, ולכן צריך ללקוט בזהירות.

ט. צריך להשאיר שדהו פתוחה לכל, ומקיים עי"ז מ"ע דהפקר.

י. להודיע לבעל השדה על לקיטת הפירות, ולהודות לו על כך.

יא. המונע כניסת ישראל לשדהו - עובר במ"ע, שנאמר "לכם" - ולא לאחרים, ומן הנכרי - מותר למנוע.

יב. מותר לו לנעול שדהו, כדי שלא ילקטו נכרים או מחשש שישחיתו שדהו, אבל חייב לציין בשלט בולט "שהפירות הפקר" וכל הרוצה ליכנס יגש למקום פלוני לקבלת המפתחות.

יג. מותר לנעול גינת נוי, אף שיש שם דשא הראוי לבהמה, וזהו מפני שגידול הדשא הוא למטרת נוי בלבד ולא לאכילת בהמה.

יד. אסור לו ללקוט בבת אחת הרבה פירות יותר ממה שרגיל ללקוט לשימוש ביתו למספר ימים, (כאן מדובר בלקיטה לאדם פרטי ולא לסחורה, ועיין בפרק י"ז סעיף ג' לענין לקיטה על מנת למכור).

עבר וליקט יותר משיעור זה - הפירות מותרים, ואסור לו לשמרם לזמן מרובה, הואיל וחשיב כסחורה.

תשובות לפרק ט"ו: ספיחין

א. "ספיח" מלשון נספח, ופירושו: מחובר לקציר השנה שעברה.

ב. מן התורה גידולים שצמחו מעצמם מותרים באכילה, וחכמים אסרום לאוכלם, מפני הרמאים שהיו זורעים שדותיהם בשביעית ואומרים "שצמחו מאליהם".

ג. כל מה שתוציא הארץ מעצמה מפרי האדמה הצומח בשנה השביעית בשדה של יהודי או בשדה נכרי המעובד על ידי יהודי, נכלל באיסור "ספיחין".

ד. פרי אדמה שנזרע בשביעית יש בו איסור "ספיחין", כיון שלא גרע מפרי העולה מאליו.

ה. פירות האילן אינם בכלל גזירת "ספיחין", כי רבנן לא חששו שאדם יטע אילן בשביעית ויאמר "שצמח מאליו".

ו. בשלשה אופנים אין איסור "ספיחין"

(א) בשדות שאינם עומדים לזריעה, כגון: שדה בור.

(ב) בשדה כרם שבעליו אינו חפץ לזרוע ירק משום שיאסר מדין כלאי הכרם.

(ג) בירקות שאינם חשובים ורוב האנשים אין זורעין אותם.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד טימנים קפג-ד

ד) בדבר שאין בו קדושת שביעית.

ה) כל מין שיש לו עיקר וגזע, [כבנות].

- ז. אין איסור "ספיחין" בגידולין שגדלו בשדה נכרי ועובד ע"י נכרי, הואיל והנכרי אינו מצווה שלא לעבוד בשביעית, וטעם זה אפי' לדעת הפוסקים הסוברים שיש בגידולי נכרי קדושת שביעית.
- ח. בשדה נכרי המעובד ע"י יהודי גם יש איסור "ספיחין".
- ט. פירות אדמה הגדלים בשדה הפקר גם אסורים משום "ספיחין".
- י. **תבואה וקטניות** - אם הגיעו לשליש גידולם לפני ה"שמיטה" מותרים בשביעית, ואם הגיעו לשליש גידולם בשנת ה"שמיטה" - אסורים משום "ספיחין", **ובירקות** - גם אם נלקטו בשביעית, אם התחילו לצמוח לפני שביעית - אין בהם איסור "ספיחין", וכן הכרעת החזו"א להתיר, ויש הסוברים, שאין איסור ספיחין רק אם הגיעו לעונת המעשרות לפני שביעית, וכן יש סוברים: שכל שנלקט הירק בשנת ה"שמיטה" - יש בו איסור "ספיחין".
- יא. "ספיחין" שנלקטו בשביעית אסורים לעולם.
- יב. איסור "ספיחין" חל על מאכל אדם, בשימוש המיועד לו, וגם על מאכל בהמה, ואסור ליתנם לבהמה. וכן על צמחי ריח שאסור להריח בהם, (דין צמחי נוי עיין בפרק י"ט).
- יג. מצוה לעוקרם, כדי שלא יחשדוהו שדעתו לאכלם, וצריך להניחם במקומם, כדי שירקבו מאליהן, ולא להשמידם בידיים, דאיסור ספיחין מדרבנן הוא ואין בכוחו להתיר קלקול בידיים של פירות הקדושים בקדושת שביעית, ואם חושש שאנשים יכשלו ויקחום ע"מ לאכול, מותר לו לקוברם.
- יד. אין איסור "ספיחין" בגידולים שעלו מאליהם בשדות שאין הדרך לזרוע בהם, וכן על ירקות שאינם חשובים ורוב האנשים אין זורעים אותם, וכן על פרי האדמה שגדל בשדה נכרי [שאינו בכלל גזירת שמא ילך ויזרע בשביעית, שהרי אינו מצווה על שביעית], וכן על כל דבר שגדל בבית או בעציץ שאינו נקוב - (בפ"ב עמ' צג סעי' ב' הובאה דעה: שגם בעציץ נקוב יש בו איסור "ספיחין"). וכן על פירות האילן, ועל גידולים רב שנתיים, דלא שייך בפירות האילן הגזרה שמא יטע בשנת השביעית, י"א שאין קדושת שביעית על כל מין שיש להם עיקר וגזע, עוד י"א שאין איסור ספיחין על דבר שאין בו קדושת שביעית.
- טו. יש מי שאומר שאין, כיון שיש לו עיקר וגזע ואי אפשר להם להזרע בשביעית ולהניב פרי מיד באותה שנה.
- טז. אין זמנם שווה - ראה בלוח של המכון לחקר החקלאות על פי התורה.

תשובות לפרק ט"ז: שימוש בפירות שביעית ואיסור הפסדן

- א. אסור להפסיד פירות שביעית, שנאמר "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה", "לאכלה" ולא להפסד. ומותר להשתמש בפירות שביעית לכל שימוש, שנאמר "לכם לכל צרכיכם", אלא שהשימוש צריך להיות כפי דרך השימוש הרגיל בכל שנה, דהיינו: דבר שדרכו באכילה לאכילה, דבר שדרכו לשתותו לשתות.
 - ב. אין בו קדושת שביעית.
 - ג. מותר להניחם כדי שירקבו מעצמם, אבל אסור לקלקלם ואפי' בכל שהוא.
 - ד. יש אומרים שבאכילת פירות שביעית מקיימים מצות עשה של "לאכלה", ולהלכה פוסק החזו"א שאין חובה לאכלם אלא שאסור לקלקלם.
 - ה. אסור לשנות יעד, "שינוי יעד" היינו כל דבר שהאדם משנה ממה שרגיל לעשות בפירות שלו.
 - ו. התחרות היתה בשביעית והרב נזף בהם, כיון שאסור לאכול פרי כשאינו בדרך השימוש הרגיל.
 - ז. אסור לבשל מלפפונים, כיון שאין רגילים לבשלם, ורגילים לאכלם חיים.
 - ח. הוא דרך בני המדינה שהוא נמצא בה.
 - ט. מותר, הואיל וזהו גם דרך שימושם.
 - י. מותר, דהכל נחשב לשימוש אחד, ובלבד שאינו מתקלקל בכך.
 - יא. אסור, דכיון שאינו נהנה הרי הוא מפסיד פירות שביעית.
 - יב. מותר לכבוס מלפפונים, כיון שדרכו בכך.
 - יג. לא.
 - יד. מותר לשנות ממשקה לאוכל, כגון: לעשות גלידה, אף שמשנה מבריתו, ויש אוסרין.
 - טו. מרק או תבשיל שהתבשלו בו פירות שביעית - נוהגת בו קדושת שביעית, אף שהוצאו הפירות, הואיל

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורדות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

- ויש בו "טעם" של פירות שביעית, וכמו כן יש לנהוג קדושת שביעית בפרי או בירק, כיון שראויים עדיין לאכילה.
- טז.** אסור לאבדן כל זמן שראוי למצוץ.
- יז.** אין חייב לשמור שהמרק לא יפסד, ולכן אין חיוב להכניס מרק למקרר.
- יח.** אם אינם ראויים עוד לאכילה ובטלה מהם טעמן - אין בהם קדושת שביעית, הואיל והוא כ"עץ" בעלמא.
- יט.** אם אין נוהגים להשתמש במים [כגון: מי תפוחי אדמה] - מותר לשפכן, ואם נוהגים לשתותם [כגון: מי סלק] - יש במים קדושת שביעית, אף אם אין כוונתו למים.
- כ.** הרב העיר שאסור לסחוט תאנים, כיון שאין רגילים לסחוטם.
- כא.** יש במיץ קדושת שביעית, אף על פי שעבר איסור.
- כב.** מותר כל שעדיין מורגש הרסק של התפוז, דאם לא כן הוי כהפסד הפרי, ואולי אם יש רוב מים כנגד המיץ הוי הפסד.
- כג.** אסור לרסק פירות וירקות שאין דרכם בכך, ולקטנים - מותר.
- כד.** מה שיוסי קילף תפוחים ומלפפונים - עשה טוב, כיון שנהוג לקלפם, אבל מה שקילף מישימים ועגבניות לא עשה טוב, כיון שאין נהוג לקלפם, ואם הסיר עם חתיכה עבה מאד - מותר.
- כה.** יש לנהוג בהם קדושת שביעית עד שירקבו.
- כו.** כשמסיר קליפתם עם חתיכה עבה מאד מבשר הפרי, שאז הקליפה ראויה לאכילה אגב בשר הפרי הצמוד לה.
- כז.** מותר להסיר חלקים מעופשים או מלוכלכים, אף שבזמן הקילוף עלולים להנטל חלקים הראויים באכילה.
- כח.** דינם כשאריות אוכל שצריך לשמור אותם עד שלא יהיו ראויים למאכל אדם ויתנם לבהמה, ובעיר שאין בהמות מותר לזרקם. וכן הדין בקליפות הנותרות אחר הריסוק, אבל גרעינים שאין דבוק בהם מבשר הפרי - אין בהם קדושת שביעית.
- כט.** כן.
- ל.** מותר, כיון שאינם עומדים לאכילה.
- לא.** יש מקילין כיון שרובן לאשפה, ויש מחמירים לנהוג בהם קדושת שביעית, מפני שנוהגין להאכילן לבהמה, וכן יש שאוכלין אותן ע"י טיגון או בישול בסוכר או בדבש.
- לב.** יש להחמיר לנהוג בהם קדושת שביעית.
- לג.** אסור לסוך בדברים שאין רגילים לסוך, כגון: יין, חומץ, מיץ לימון, וכדומה.
- לד.** אסור להשתמש בפירות שביעית לניקוי ולהסרת תולעים מחסה וכדומה, אף שבכך משייח את החסה, והטעם, כיון שאח"כ שופך את החומץ ומפסידו בכך.
- לה.** אסור לנקות במיץ לימון.
- לו.** בטבק ובבשמים לסוגיהם - יש קדושת שביעית, ומותר להשתמש בו להרחח ולעישון, הואיל וזה דרך שימוש תמיד, ויש להזהר שלא יהיה בו איסור "ספיחין". וכן יש לזהר שלא להשליכם אחר השימוש בהם, כל זמן שראויים עדיין להרחח.
- לז.** אסור אפי' שראויים לאכילת בעלי חיים בלבד.
- לח.** נחלקו בזה הדעות, דיש מתירין, כיון שאין הקלקול נעשה בידים.
- לט.** אסור לקטוף פירות שביעית כשהן בוסר ואינם ראויים לאכילה הואיל ומפסידם, עבר וקטפם או שנשרו - מותרים באכילה, שהרי אם לא יאכלם כ"ש שיפסדו לגמרי.
- מ.** 1. קודם שיהיה בו פרי - מותר לקוצצו לצורך עצים, [אך זהו רק באם אין איסור משום בל תשחית]. 2. אחר שהתחיל לעשות פרי - אסור. 3. אם הוציא פירות והגיע לעונת המעשרות - בטל מהעץ דין שביעית ומותר [אך זהו רק באם אין איסור משום בל תשחית].
- מא.** אסור לקלקלם כלל ואסור ליתנן לבעלי חיים.
- מב.** לא, שנאמר "ולבהמתך... תהיה כל תבואתה לאכול", ואם נתלשו וזכו בהם אדם - חייבים למונעם.
- מג.** אסור, הואיל ואין זה בכלל "דרך אכילת הפרי".
- מד.** אם נפסל גם מאכילת בהמה - אין בו קדושת שביעית, ואם לא נפסל מאכילת בהמה - יש בו קדושת

שביעית, ומותר ליתנו לבהמה. ואם אין נוהגים לתתו לבעלי חיים - נחלקו הדעות אם מותר להשליכם לאשפה.

מה. אסור לעשות תמונות ושרשראות מפירות שביעית, כיון שמפסידם מאכילה.

מו. אם הם ראויים למאכל בהמה יש בהם קדושת שביעית ואסור לקלקלם, ולכן יש להזהר שלא לדרוך עליהם בנעלים מלוכלכות בבוא.

מז. מותר, שכן דרך אכילתם, וי"א שצריך למנעם מכך משום חינוך שלא לבזבז ולקלקל אוכלים.

מח. מותר, כיון שכן דרך אכילת הקטנים, אף שאין דרך גדולים בכך.

מט. מותר, דכל "גרם הפסד" הבא מכח אכילת פירות שביעית מותר.

נ. מותר, שהרי עדיין נשאר ראוי לאכילה.

נא. אסור למלא את הכוס על גדותיה, כדי שלא לגרום לקלקול היין בידיים, ואם שם צלחת מותר, וישתה את היין או יחזירו לבקבוק, וכן אסור לכבות את נר ההבדלה בשיורי היין. ויש להזהר שלא לשפוך ממנו לאבוד, או ליתן על גבי עיניו ולתוך הכיסים.

נב. אסור, כיון שמפסיד מהיין הקדוש בקדושת שביעית.

נג. בפני עצמו אסור, אבל עם אוכלים ומשקין אחרים מותר.

נד. א) לחנוכה - אסור, הואיל ולא ניתן ליהנות בו, ויש מתירין.

ב) לשבת ולביהכ"נ מותר, כיון שנהנה מן האור.

ג) לנר נשמה - אסור, כיון שמדליקים אף ביום ואין נהנים מזה.

ד) לל"ג בעומר - אסור.

נה. אם מטרתו שלא ידבק המאכל בתבנית - אסור, ואם מטרתו גם שיתן טעם במאכל - מותר.

נו. אם נשאר הרבה שמן אסור, הואיל ונשאר בשמן קדושת שביעית, ואם נשאר כמות קטנה ביותר מותר לשטוף את הכלי כרגיל.

נז. אסור ליתן פירות שביעית לנכרי, אבל מותר להאכיל לנכרי המתארח בבית ישראל.

נח. אסור ליתן לפועל נכרי, משום שחוזר לביתו ואינו נחשב כבני ביתו, אך אם הוא שכיר שבת חודש או שנה שאינו חוזר לביתו מותר, דסתמא מזונותיהם עליו.

נט. אסור, כיון שהוא מפסידם.

ס. **אם מיועדים למאכל אדם** - אסור, (לדוגמא) למרוח על הגוף דהוא כהפסד. אבל אם שותה חומץ וכונתו שלא יכאב לו השיניים - מותר, ובלבד שלא יפלוט את החומץ, אלא גומע ובוֹלע, **ואם מיועדים לבהמה** - מותרים לרפואה, כיון שמעלה אותם בדרגה מבהמה לאדם.

ס.א. אם הם שאריות שדרך האנשים החסים על ממונם לשיירם, אסור להשליכן באשפה, אלא ישאירן בביתו עד שיתעפשו ולא יהיה בהן קדושת שביעית.

ב) בשעת הדחק - יש לאסוף אותן בשקיות ניילון ולהניחם בפח האשפה, וראוי להניח את השקית מעל האשפה שבפח, כדי שלא יפסדו מיד כשמניחן בפח האשפה, ויש מתירין לכתחילה להכניס שאריות האוכל הראוי לאדם לשקית ניילון לסגרה וכך לזרקה, ואין בכך משום הפסד פירות שביעית. **ובמקומות שמכוניות סילוק האשפה דוחסות את האשפה** - יש להניח את השקיות בפח האשפה אחרי שהשאריות התחילו להתקלקל, כדי שלא להכשיל את עובדי הנקיון בהפסד פירות שביעית.

ג) אין לערב בשקית אחת שאריות טריות עם שאריות שכבר החלו להתקלקל.

ד) אסור להניחם בשמש או במקום שזבובים וצפרים יגיעו אליהם ויפסידם, וי"א שמותר להניחם במקום שהשמש תבוא לאחר זמן.

ס.ב. אם זה בכמות קטנה שאין רגילים לטרוח ולקנחם - מותר לרחוץ את הכלים, אך אם אספם - אין להשליכם שהרי עדיין הם קדושים.

ס.ג. באופן כללי אסור להוציא פירות לחו"ל, ובשעת הדחק - מותר לקחת צידה לדרך בלבד. וכן מותר להוציא אתרוג לחו"ל, כשיש חשש שבלי משלוח האתרוג לא יוכלו לקיים מצות "נטילת לולב".

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורדות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

תשובות לפרק י"ז: סחורה בפירות שביעית

א. "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה" דרשו חז"ל "לאכלה ולא לסחורה".

ב. בקניית פירות שביעית עלולים להכשל:

(א) איסור סחורה.

(ב) שמור ונעבד (למחמירים בדבר).

(ג) הקונה פירות האסורים באכילה, מפני שלא נתקיימה בהם מצות ביעור.

(ד) "לפני עיור לא תתן מכשול" ע"י הכשלת המוכר באיסור סחורה.

(ה) איסור שאסרו חכמים למסור דמי שביעית לעם הארץ.

(ו) איסור "ספיחין" על ידי קניית ירקות אסורים.

ג. פירות שביעית שנמכרו באיסור לא נאסרו באכילה.

ד. מותר ללקוט פירות שביעית מועטים כדי למכור, ודוקא מועט כשיעור שאדם נוהג לאסוף לביתו לימים מועטים (ודוקא כמות קטנה), וי"א מזון שלש סעודות.

ה. צריך למכור פירות מועטים דוקא באומד ולא במדה במנין ובמשקל, כדי שלא יהא נראה סוחר בפירות שביעית, ועוד כדי שיהא ניכר שהם פירות שביעית ויאכלם בקדושה.

ו. אסור למכור בשוק (את הפירות המועטים), כדי שלא יהא נראה כסוחר בפירות שביעית.

ז. הדמים שמקבל המוכר מהקונה נתפס בהם קדושת שביעית, ויש לקנות בזה רק מאכל או משקה ואז הדמים יוצאים לחולין, ואת המאכל והמשקה יאכל בקדושת שביעית.

ח. כיון שהכסף נתפס קדושת שביעית, ואין מוסרים דמי שביעית לעם הארץ, שמא לא ינהג בהם קדושת שביעית.

ט. אסור לפרוע חוב, משום דנראה סוחר בפירות שביעית, ועוד שזה נחשב כמשתמש בפירות שלא כדרך הנאתן, וכן אסור לשלם שכר עבודה בפירות שביעית.

י. מכר פירות שביעית:

(א) בכסף נתפס קדושת שביעית.

(ב) הפירות לא יצאו מקדושתם לעולם.

ג. אין אפשרות להוציא מהפירות את קדושתם, אבל יש אפשרות להוציא את הקדושה מהכסף ע"י שיקנה בכסף מאכל או משקה ויאכלם בקדושת שביעית והכסף יצא לחולין.

יא. מותר לתת וגם להחזיר, ואין בזה משום פריעת חוב, ויש המסתפקין בזה.

יב. אם אין ניכר שבא מחו"ל וגם רוב מן הפירות האלו אינם באים מחו"ל - אסור למכרם במדה במנין ובמשקל, שמא יחשבו שהם פירות שביעית ויבואו להתיר למכור פירות שביעית, אבל אם ניכר למומחה שהם פירות חוץ לארץ או שרוב מין זה בא מחו"ל - מותר למכרם בצורה רגילה כבכל השנים.

תשובות לפרק י"ח: כיצד קונים פירות וירקות בשנת השמיטה?

א. דעת הבית יוסף - שאין בהם קדושת שביעית, וכן הוא מנהג ירושלים. ודעת המב"ט - שנוהגת בהם קדושת שביעית, וכן פסק החזו"א.

ב. אין לקנות אלא בחנות שיש בה השגחה בעניני "שמיטה", כיון שאם נקנה פירות הקדושים בקדושת שביעית אנו יכולים להכשל בששה איסורים, כמפורט בפתחה לפרק י"ז.

(1) איסור "ספיחין" ע"י קניית ירקות אסורים.

(2) איסור "שמור ונעבד" לאותם שמחמירים ואוסרים את הפירות באכילה וכמבואר בפרק כ"ב.

(3) אם קונה אחר זמן הביעור, ובפירות אלו לא נתקיימה מצות ביעור - הפירות אסורים באכילה.

(4) עובר ב"לפני עיור" במה שמכשיל את המוכר באיסור סחורה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

5) איסור דרבנן למסור דמי שביעית לעם הארץ.

6) איסור סחורה.

ג. כיון שחנויות אלו מספקות תוצרת שאין בה קדושת שביעית או מספקות תוצרת שיש בה קדושת שביעית במסגרת אוצר בי"ד.

ד. א) **לקנות בהבלעה**, כלומר: שיקנה דבר שאינו קדוש בקדושת שביעית, ועליהם ישלם מחיר גבוה ממחירם, ובתנאי שיתן לו המוכר את הפירות שביעית במתנה, אלא שיש להקפיד שההבלעה תהיה סבירה, [דהיינו: שלא יקנה הרבה פירות שביעית ומעט פירות שאין בהם קדושת שביעית כשמבליע בדבר שאינו שימושי או ללא ערך כספי, כגון: עבור האריזה ולא עבור הפירות עצמם], מפני שנראה כחוכא ואיטלולא.

כשאין באפשרותו להבליע יקנה בהקפה, ולכתחילה שתהיה ההקפה עד לאחר שהפירות יאכלו, וכמו כן ניתן לשלם בצ'ק דחוי שפרעונה אחר שהפירות יאכלו.

ה. אם אין לו אפשרות להבליע - ישלם בהקפה, ולכתחילה ראוי שההקפה תהיה עד אחרי שהפירות יאכלו, ואם אין המוכר מסכים, לפחות יצא מן החנות ואח"כ יחזור וישלם.

ו. לענין שהמעות לא יתפסו בקדושת שביעית.

ז. כן, דהפירות נאסרו בסחורה ולא באכילה, פעמים שאסורים באכילה, כגון: בירקות האסורים משום "ספיחין".

ח. יש להמנע מלקבל כסף מירקן שרוב עיסוקו בפירות שביעית ורוב המטבעות שיש ברשותו הנם קדושים בקדושת שביעית. וכיון שבכסף שיש בו קדושת שביעית מותר לקנות רק מאכל או משקה, וקשה להזהר בכך.

ט. מותר לקנות ממנו פירות שגדלו בשדה עכו"ם, ומותר לשלם לו מיד, אבל לכתחילה לא יקנה אלא מזון הנצרך לו לכמה ימים ולא יותר.

י. מותר.

יא. יש להיזהר שלא להכשל כשקונים מנכרי שיתכן וקנה מפירות וירקות שמקורם משדות יהודים.

תשובות לפרק י"ט: פרחי-נוי

א. תלוי באיזה פרחים, בפרחי נוי שאין בהם ריח - אין קדושת שביעית. בפרחי נוי שיש בהם ריח ועומדים לריח - יש קדושת שביעית ואסורים בסחורה. בפרחי נוי שיש בהם ריח ואינם עומדים לריח - י"א שאין בהם קדושה, כיון שאינם עומדים לריח, וי"א שיש בהם קדושת שביעית משום שיש בהם ריח. (פרחים שיש בהם טעם - יש בהם קדושת שביעית כדן ירקות).

ב. אם לא נזרעו ולא נשתלו בשביעית - מותר לקנותם, כיון שאין בהם קדושת שביעית, אבל אם נזרעו ונשתלו בשביעית - אסור לקנותם, מפני שיש אומרים שיש בהם איסור "ספיחין", אע"פ שאין בהם קדושת שביעית, וכן יש בהם איסור נזרע ונעבד בשביעית, ובפרט שאינם הכרחיים לכל נפש.

ג. אסור.

ד. אין בהם איסור "ספיחין", אבל יש לנהוג בהם קדושת שביעית לכל דיניהם.

ה. ורדים המתקיימים משנה לשנה - יש בהם קדושת שביעית, הואיל והוא כפרי האילן, ואין בהם איסור "ספיחין".

ו. מותר להניח בבית פרחים במים בתוך כלי שאינו נקוב אע"פ שעל ידי כך יפתחו הניצנים.

ז. אם נזהר בהם בדיני שביעית מותר.

תשובות לפרק כ': אוצר בית-דין

א. אוצר בי"ד פירושו: שהבית דין אוסף את כל הפירות לאוצר לחלקו לציבור.

מטרתו: א) מפני שבכך אפשר לספק פירות וירקות משדות ישראל ללא חשש איסור "ספיחין", משמור ונעבד. ב) מפני איסור סחורה. ג) היות והפירות הפקר, ואין ודאות שיהא אפשר לספק פירות שהרי השדות עומדות הפקר לכל (ספר שבתות שנים פי"ז הלכה י').

ב. לבית דין לא הותר לגבות דמי הפירות, אבל רשאי הם לגבות את ההוצאות שהיו לבית דין, ובדמי ההוצאות אין קדושת שביעית.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

- ג. קצירה ובצירה כדרך הקוצרים והבוצרים, כיון שכל האיסור חל רק על יחיד הקוצר לעצמו, אבל שליחי בית דין שהם קוצרים לצורך הציבור מותר להם לקצור ולבצור בלא שינוי.
- ד. רשאי למדוד לשקול ולמנות כרגיל, כיון שאין זה מכירה אלא חלוקה.
- ה. פירות שביעית הנמצאים באוצר ב"ד - אין חייבים בביעור, לפי שנחשבים למבוערים (כמופקרים), שהרי אינם תחת יד הבעלים, אבל יחיד שקיבל מאוצר בית דין - בהגיע זמן ביעור חייב לבערם.

תשובות לפרק כ"א: מצות ביעור

- א. מצות ביעור למדים מהפסוק "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה... ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול", ודרשו חז"ל: "ולבהמתך ולחיה", כל זמן שחיה אוכלת מן השדה האכל לבהמתך מן הבית, כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית.
- ב. י"א שמצות ביעור זה לבער ולכלות הפירות, וי"א שצריך להפקירם, והמנהג להפקיר בלבד.
- ג. נחלקו הראשונים באם מצות ביעור חיובה מדאורייתא או מדרבנן (בפתיחה לפרק י"ג נכתב רק הדעה הסוברת שמצות ביעור זה מן התורה).
- ד. סוף זמן אכילת פירות שביעית הוא בזמן שכלה אותו סוג מן השדה או המטע, ומאז אנו חייבים לבערם, בין אם זה מאכל אדם ובין אם זה מאכל בהמה.
- ה. זמן הביעור נקבע לפי הזמן שכלה בשדות המופקרים, אף שעדיין יש בשדות משומרים.
- ו. רשאי להשאיר לעצמו, רק מזון ג' סעודות ולא יותר, הואיל ונחשבים למבוערים, וכן לכל אחד ואחד מבני ביתו, וכן רשאי לחלק לשכניו ולקרוביו ולכל אחד ואחד שאין לו מזון ג' סעודות, וכן היין לד' כוסות לו ולביתו - מותר להשאיר, והנשאר יבער.

שיעור זה משערים, כפי דרך אכילתו של כל אדם ואדם, ולא לפי מה שביכולתו לאכול באם יקבע סעודתו רק לזה.

- ז. בהגיע זמן הביעור צריך להוציא הפירות החוצה ולהפקירם, ההפקר צריך להיות בפני ג' אנשים ואפי' שהם אוהביו, למרות שיודע שלא יקחו את הפירות המופקרים, וי"א שכיון שמפקיר בפני ג' אין צריך להוציא הפירות החוצה, מרן החזו"א התיר בשעת הדחק - כשיש טירחא להוציאם - להפקירם בלא להוציאם. עוד י"א ששנים מהם צריכים להיות כשרים לעדות.
- ח. אחר שקיים מצות ביעור ע"י הפקר, מותר לו לחזור ולזכות בפירות שביעית.
- ט. עבר ולא ביער - הפירות נשארים בקדושת שביעית, ואסורים באכילה, אם הפירות נקנו מן הנכרי אחר זמן הביעור - לנוהגים כדעת החזו"א - לא נאסרו הפירות, לפי שהנכרי אינו מצווה על הביעור, ולכן יפקירם באותו יום אפי' קנה פירות פחות מג' סעודות, ומותרים באכילה.
- י. אחד מכללי זמן הביעור שקבעו חכמים הוא, שיש שלוש ארצות לביעור, ואנו אין בקיאיין בגבולות שגבלו חכמים, ועוד שאנו מתקשים לקבוע מתי הזמן המדוייק של כילוי הפירות מן השדה.
- יא. **דרך א'**: כשמגיע זמן הספק יפקירם בכל יום ויום וישוב לזכות בהם, וימשיך כך עד סיום זמן המסופק.

דרך ב': יפקירם בזמן תחילת הספק, וכשמכניסם לביתו יתכוין שלא לזכות בהם, ויציין זאת בפני ג' אנשים שהוא מפקיר בפניהם, וכן נהגו, כיון שעצה ראשונה קשה לביצוע להפקירם בכל יום, ורצוי שבנוסף להפקר בפני ג' יפרסם קצת בין שכניו שיש בביתו פירות הפקר.

יב. א) תאנים - זמן ביעורם ערב חנוכה של שנה שמינית.

ב) תמרים - בפורים של שנה שמינית.

ג) ענבים או יין - א' דפסח דשמינית.

ד) זיתים או שמן - חג השבועות דשמינית,

יש טוענים שהמצב נשתנה וזמן הביעור של מינים אלו מוקדם יותר מ"מ להלכה נמסר בשם החזו"א לבער בזמנים שקבעו לנו חז"ל.

ג. בזמן הכילוי של אותו פרי, כגון: ענבים, בזמן הכילוי של הענבים, וכך על כל היוצא מכל פרי ופרי.

יד. כן.

- טו.** י"א בחודש שבט, ולכתחילה יפקיר לפני חודש שבט דשמינית, ויכניסנה לביתו מתוך כונה שלא לזכות במרקחת, מפני שקשה לקבוע את זמן הביעור בבירור.
- טז.** דמי שביעית חייבים בביעור בזמן הביעור של הפירות שנתפסו על ידם בקדושה.
- יז.** לנוהגים כדעת החזו"א ש"פירות נכרי" יש בהם קדושת שביעית - הקונה מישראל "פירות נכרי" אחרי זמן הביעור, חייב לבערם, וכל זמן שלא ביערם אסורים לו באכילה.
- יח.** הפירות לא נאסרו באכילה, לפי שהנכרי אינו מצווה על הביעור, אך חייב להפקירם בו ביום אפי' קנה פחות ממזון ג' סעודות.
- יט.** חייבים בביעור בזמן הביעור של הירק או הפרי של שביעית, כיון שמעורב בהם טעם שביעית.
- כ.** יעשה שאלת חכם.
- כא.** פירות הנמצאים באוצר בית דין אינם חייבים בביעור, כי נחשבים כמבוערים, ולכן רשאים להמשיך לחלקם גם אחרי זמן הביעור, אבל יחיד שקיבלם לפני זמן הביעור - בהגיע זמן הביעור חייב לבערם.
- כב.** כלים שנבלע בהם טעם שביעית - אין בליעתם חייבת בביעור, ולכן אין צריך להגעים.
- כג.** אם במזיד - אסורים באכילה וצריך לאבדם, ואם בשוגג - י"א שאסורים, וי"א שלא נאסרו, ויפקירם מיד ויוכל לחזור ולזכות בהם.
- כד.** כן.

תשובות לפרק כ"ב: שמור ונעבד

א. שמור פי' שאינו מפקיר שדהו ב"שמיטה".

- ולענין דין הפירות: י"א שהפירות אסורים באכילה ויש שמתירים, ובשם החזו"א נמסר להקל כדיעה זו.
- ב.** לכו"ע אסור, משום שחכמים קנסו את מי שמשמר פירותיו, ואסור לקנות ממנו אפי' בהקפה.
- ג.** יצא ידי חובת קידוש.
- ד.** כששומר מנכרי שלא יבוא לקחת פירות או בשומר כדי שלא יהיה נזק לשדה.
- ה.** נעבד פי' שעבד שדהו באיסור, י"א שנאסרו הפירות באכילה, ויש שמתירים, אלא שקנסו חכמים שלא לקנות ממנו וכדין משמר.
- ו.** גזרו חכמים שיעקור את הנטיעה שנטע או זרע או הבריך או הרכיב בשביעית, הואיל ועבר על איסור "שדך לא תזרע".
- ז.** הברכה פי' מכופף ענף שמחובר לעץ אל האדמה ומכסהו בעפר, ואחרי שזה נקלט חותך את הענף המחובר לעץ. הרכבה פי' לוקח ענף ומרכיב על גזע עץ.
- ח.** אסור לקנות ולקבל.
- ט.** אפשר לברך.

תשובות לפרק כ"ג: תרומות ומעשרות בפירות שביעית

- א.** פירות שביעית - פטורים מתרומות ומעשרות, לדעת הב"י הטעם הוא מחמת שהפירות הפקר ופירות הפקר פטורים מתרומות ומעשרות, ולדעת המב"ט - מפני שהתורה פטרה פירות שביעית מתרומות ומעשרות.
- ב.** פירות עכו"ם שאינם משנה השביעית פטורים מתרומות ומעשרות, אבל אם הגמר מלאכה היה ביד ישראל - חייבים בתרומות ומעשרות.
- ג.** פירות נכרי בשביעית שנגמרה מלאכתם ביד יהודי, להסוברים שאין בהם קדושת שביעית - חייבים בתרומות ומעשרות כבכל שנה. ולהסוברים שיש בהם קדושת שביעית - יש להסתפק אם חייב להפריש, דהואיל והנכרי לא הפקירם חייבים בתרומות ומעשרות, אלא שאין לברך על הפרשה זו.
- ד.** יש לעשר פירות שביעית של נכרי שנגמרה מלאכתם אצל יהודי, דיש ב' סיבות להחמיר, א) דשמה אין בהם קדושת שביעית. ב) דאפי' נאמר שיש קדושה, מ"מ כיון שלא הפקירם י"ל שחייבים בתרומות ומעשרות, אבל מ"מ לא יברך על הפרשת תרומות ומעשרות, משום שספק ברכות להקל.
- ה.** הקונה ענבים בשביעית מנכרי ועשה מהם יין, עשיית היין נקרא "גמר מלאכה" וצריך לעשרם מספק בלא ברכה.
- ו.** בשנה השביעית כשמפריש צריך להפריש מעשר עני, אך יש שהצריכו מעשר שני ומעשר עני, ולכן

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

הנהיגו ר' שמואל סלנט והאדר"ת, להוסיף ולומר "ומעשר שני בדרומו יהא מחולל וכו' ואם צריך מעשר עני מעשר עני בדרומו", כדי לצאת ידי הדעות המצריכות להפריש מעשר שני.

ז. לדעת הב"י - כיון שהישראל לא הפקירם לא נפטרו הפירות מתרומות ומעשרות, לדעת המבי"ט - התורה פטרה פירות שביעית מתרומות ומעשרות, וכן פסק החזו"א. ולכן המקילים ומשתמשים בפירות שלא הופקרו שיש בהם איסור "שמור" - אין צריכים להפריש תרומות ומעשרות.

תשובות לפרק כ"ד: חשוד על השביעית

- א. אסור לקנות פירות שביעית מחשוד על השביעית.
- ב. יש מפרשים ש"זיקת שביעית" פירושו: גידול שיש לו שייכות לשביעית, כגון: גבעולי פשתן, שבזרע - יש קדושת שביעית, ובגבעולים - אין קדושת שביעית, ולכן הגבעולים נחשבים כמי שיש להם "זיקת שביעית".
- ג. כלי שמייוחד לעבודות האסורות - אסור למסור לחשוד על השביעית, אבל אם יש ספק אם ישתמש למלאכה האסורה - מותר, וחכמים לא החמירו מספק, הואיל וקולא זו היא הדרך הממוצעת והישרה, דאם נחמיר, נגרום למניעת חסד ודרכי חיים ושלוש עם עצמנו ומהם, וחיבין אנחנו להחיותם ולהיטיב עמם, וכל שכן שלא להרבות שנאה, ועוד כמה לאוין.
- ד. כלי בית שמשאילים תדיר וסירוב להשאיל מביא לאיבה ויש ספק שמא ישתמש לדברים המותרים - מותר. אבל אם אומר שמטרתו למלאכת איסור - אסור.
- ה. הרואה את חבירו שעובד בשדהו באיסור - אסור לברכו "שיצליח".
- ו. אסור למסור פירות שביעית לחשוד, אא"כ נותן לו מזון שמספיק ליום אחד, ומזון שאינו מתקיים, מותר לתת ללא הגבלה.

תשובות לפרק כ"ה: מוצאי שביעית

- א. לפירות האילן שחנטו בשביעית אף אם נקטפו בשמינית - יש קדושת שביעית לעולם, ולכן כל פירות האילן שנקטפו בחורף של שנה שמינית - יש לנהוג בהם כל דיני קדושת שביעית.
- ב. אם שליש גידולם היה בשביעית - יש בהם קדושת שביעית לעולם, וגם יש בהם איסור "ספיחין" לעולם.
- ג. ירק שנלקט בשמינית - רבנן אסרו לאכול עד בכדי שיעשה כיוצא בו, משום "ספיחין", מפני שחששו לאדם שיצניע ירק שנלקט בשביעית עבור שמינית ויאמר "שנלקט בשמינית". אולם אין אנו צריכים לחשוש לכך בירקות טריים, כי אנו תולים שנלקטו בשמינית.
- ד. "בכדי שיעשה כיוצא בו" - פירושו: הזמן שצריך כדי שיזרע בשמינית והירק יגדל ויהיה מוכן ללקיטה.
- ה. אחר "זמן כיוצא בו" הירק מותר באכילה, ולא גזרו חכמים, כיון שאין חשש שאדם יצניע "ספיחין" משביעית לשמינית, במקום שיכול בשמינית לזרוע יבול חדש.
- ו. הזמן המירבי לאיסור "ספיחין" על ירק שנלקט בשמינית הוא חנוכה, מפני שלא חששו חכמים שאדם יצניע ירקות בשביל להשתמש בהם אחרי חנוכה.
- ז. מצות ביעור הוא מדיני שביעית שעיקר מצותו בשנה השמינית.
- ח. ירק שנלקט בשביעית, ותבואה וקטניות שהביאו שליש בשביעית - אסורים משום "ספיחין" לעולם, אבל ירק שנלקט בשמינית - אסור משום "ספיחין" רק עד בכדי שיעשה כיוצא בו או עד חנוכה.
- ט. מותר, ואין בו משום "ספיחין".
- י. מותר, מפני שעבר חנוכה, ולא גזרו רבנן יותר מחנוכה.
- יא. בקופסאות שימורים - יש לחוש שמא השתמשו בירק שנלקט בשביעית שיש בו איסור ספיחין. ולכן יש לברר את תאריך היצור המופיע על גב הקופסא.
- יב. איסור "נעבד" אינו מסתיים בחנוכה של שמינית, ולכן החוששין לאיסור נעבד, יש להם להמתין עד שיגיעו לשוק ירקות מזריעת שמינית.

תשובות לפרק כ"ו: ארבעת המינים בשביעית

- א. יש להדר ולקנות אתרוג שנלקט בשישית, כיון שיש אומרים שאתרוג שלקטו ב"שמיטה" - צריך לנהוג בו כל דיני קדושת שביעית.
- ב. אתרוג שחנט בשישית ונלקט בשביעית, י"א שיש בו קדושת שביעית כדין ירק, מספק דשמה הולכין בתר לקיטה כירק לחומרא, וי"א שאין בו קדושת שביעית, כיון שדינו כאילן שהולכין בתר החנטה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד טימנים קפג-ד

- ג. במוצאי שביעית יש להשתמש באתרוג מאוצר בית דין.
- ד. באתרוג לסוכות של מוצאי "שמיטה" - יעשה שאלת חכם, מפני שדבר זה כרוך בשאלות רבות, כגון: נעבד בשביעית, סחורה בפירות שביעית, מסירת דמי שביעית לעם הארץ.
- ה. יש להזהר שלא להוציא אתרוג שיש בו קדושת שביעית לחוץ לארץ, ויש שהתירו ע"י אוצר בית דין (ואם הוצא באיסור, האתרוג מותר אם לא נשמר או נעבד למחמירים משום שמור ונעבד). ובמקום שיש חשש שתתבטל מצות נטילת לולב - התיר החזו"א להוציא אתרוג מהארץ לחוץ לארץ. (ועיין לקמן בפרק כז תשובה ו).
- ו. מותר באם הגיע לעונת המעשרות, דאז אינו מפסידו בקיטוף.
- ז. מותר לתלות אתרוג לנוי, כי הוא עדיין נשאר ראוי לאכילה.
- ח. מרקחת מאתרוגים חייב לבער (כשמגיע זמן הביעור).
- ט. י"א שזמן הביעור של אתרוג הוא בחודש שבט, והואיל וקשה לקבוע במדויק, לכן לכתחילה יפקיר את המרקחת לפני חודש שבט שבשמינית, ויכניסנה לביתו בכוונה שלא לזכות בה.
- י. בלולב של תחילת שביעית - אין בו קדושת שביעית, כיון שחנטת הלולב בשישית, אבל בלולב של מוצאי שביעית י"א שיש בו קדושת שביעית, וי"א שאין, הואיל והוא "עץ" בעלמא, לפי שבזמנינו אין משתמשים בו אלא רק למצות לולב ולא לכיבוד הבית.
- יא. בהדס של תחילת "שמיטה" - לכו"ע אין קדושת שביעית, כיון שהחנטה היתה בשישית, ונחלקו הפוסקים בהדס של מוצאי "שמיטה", י"א שאין בו קדושת שביעית, מאחר שנטעם למצוה, ומצוות לאו ליהנות ניתנו. וי"א שיש בו קדושת שביעית, ככל צמחי ריח.
- יב. בערבה - אין קדושת שביעית, הואיל והוא "עץ" בעלמא.

תשובות לפרק כ"ז: דיני שביעית לבן חוץ-לארץ

- א. אסור להוציא פירות או ירקות שיש בהם קדושת שביעית לחו"ל, אא"כ בשעת הדחק, כגון: שיוצא לחוץ לארץ וצריך צידה לדרך, ואינו יכול להשיג פירות שאינם קדושים בקדושת שביעית, וגם אינו יכול לקנות בחוץ לארץ.
- ב. פירות שביעית שהוצאו לחו"ל באיסור - מותרים באכילה, ודוקא כשאין בהם איסור "ספיחין" או "שמור" ו"נעבד" (ויש שמתירים שמור ונעבד באכילה). ואם הוצאו באיסור - אסור להעבירם ממקום למקום, הואיל ונחשב הבאה חדשה לחוץ לארץ.
- ג. יש להזהר שלא להשתמש בחוץ לארץ בירקות האסורין משום "ספיחין".
- ד. (א) הואיל ורוב הפירות המיוצאים לחו"ל לא הופקרו כדין ונשמרו באיסור או שנעבדה בהם מלאכה באיסור - י"א שאסור להשתמש בהם, ויש מתירים שמור ונעבד באכילה, אולם צריך לנהוג בפירות אלו בקדושת שביעית.
- (ב) וכן עלול להכשל באיסור סחורה בפירות שביעית, ולכן יש להקפיד שלא לקנותם מיהודי באופן שמכשילו באיסור סחורה או שיקנה מנכרים שגדלו אצלם בא"י, ואפי' קנה באופן המותר יש לנהוג בפירות בכל דיני קדושת שביעית.

(ג) יש להזהר מלקנות ירקות שאסורים משום "ספיחין".

(ד) יש להקפיד לאכול פירות אלו לפני זמן הביעור. ויש מחמירין להחזירם לארץ לפני זמן הביעור.

- (ה) יש להזהר שלא לקנות פירות אחר זמן הביעור שיתכן ולא ביערום.
- ה. יש להקפיד לאכול פירות שביעית בחו"ל לפני זמן הביעור, שאם לא כן יצטרך לבערם בזמן הביעור, ויש מחמירים שצריך להחזירם לארץ ישראל, הואיל ויש דיעות המחייבות את קיום מצות הביעור דוקא בארץ ישראל.
- ו. הורה החזו"א: שמותר להוציא אתרוג לחו"ל כשיש חשש שללא האתרוג לא יוכלו לקיים מצות נטילת לולב, ויש שמתירין להוציא אתרוג שביעית במסגרת אוצר בי"ד.
- ז. אתרוג שהוצא באיסור - מותר להשתמש בו לצורך מצוה, ולאוכלו לפני זמן הביעור כלומר לפני חודש שבט שבשמינית, אבל אם אתרוג זה נעבד או נשמר - כבר נתבאר בכמה מקומות שיש אוסרים להשתמש בשמור ונעבד.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

- ח. נוהגין לעשות "פרוזבול" בערב ר"ה של שמינית, ויש מחמירין לכתוב "פרוזבול" גם בער"ה של שביעית, הואיל ויש מהראשונים הסוברים שאסור לגבות חובות בשנת ה"שמיטה" עצמה.
- ט. עברה שנת ה"שמיטה" ולא עשה "פרוזבול", י"א שאין הלואתו נשמטת, מפני שמלואה שנעשתה בחו"ל אין שביעית משמטת.
- י. כמו לבן ארץ ישראל כנ"ל תשובה ח, אלא שאם אנשים מארץ ישראל חייבים לו כסף - יש לו להקדים לעשות "פרוזבול" לפני שקיעת החמה של ערב ראש השנה שבארץ ישראל.
- יא. הנוסעים לחו"ל יקחו צידה לדרך מפירות וירקות שאין בהם קדושת שביעית או ירכשו תוצרת חו"ל, ובשעת הדחק - מותר להם לקחת צידה לדרך בלבד.

תשובות לפרק כ"ח: שמיטת כספים

- א. מצות "עשה" להשמיט את כל החובות שחייב אדם לחבירו, שנאמר "מקץ שבע שנים.. שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו".
- ב. נצטוינו במצות "לא תעשה" שלא לתבוע חובות מחבירו אחרי שנת ה"שמיטה", שנאמר "לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא "שמיטה" לד".
- ג. נצטוינו לא להמנע מלהלוות לחבירו מתוך חשש שמא יתאחר החוב וישמט, שנאמר "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר וכו' ולא תתן לו".
- ד. גם נשים חייבות במצות שמיטת כספים, מפני שמצוה זו אינה מ"ע שהזמן גרמא, כי מצוה זו נוהגת אף אחרי שנת ה"שמיטה", וגם יש בה מצות לא תעשה של "לא יגוש".
- ה. שלש מצוות: א) להשמיט את כל החובות ב) לא ליגוש. ג) לא להימנע מלהלוות מתוך חשש שהשביעית תשמיט.
- ו. לא, לפי שהיא מצוה שאין בה מעשה.

תשובות לפרק כ"ט: דיני שמיטת כספים

- א. נצטוינו מן התורה להשמיט בשנת ה"שמיטה" כל החובות בין חובות שבכתב בין שבעל פה, ואף חובות שאינן מוחזרין בעצמן ואינם כסף, כגון: אוכל.
- ב. "אפקעתא דמלכא" פי' שהחובות נשמטים מאליהם ואין המלוה צריך לומר "שמשט חובו".
- ג. לרוב הראשונים בזה"ז שמיטת כספים אינה מן התורה. וטעם תקנת חז"ל: שלא תשתכח תורת שמיטה מישראל.
- ד. לרוב הפוסקים שמיטת כספים היא חובת הגוף ואינה תלויה בארץ, ולכן נוהגת בכל מקום.
- ה. הלכה: שביעית משמטת בסופה, כלומר בערב של כ"ט אלול של שנת השבע, ולמדו חכמים "מקץ" פירושו לאחר ה"שמיטה". ולשיטת חלק מן הראשונים: אסור לגבות חוב גם במשך שנת השמיטה, לכן יש לעשות ה"פרוזבול" בער"ה של "שמיטה".
- ו. מותר לגבות את החוב כל שנת ה"שמיטה" עד ערב של כ"ט אלול, אבל אח"כ אסור לו לגבות כל חוב.
- ז. המלוה את חבירו בתנאי ש"שמיטה" לא תשמט - אין תנאו קיים, ושביעית משמטת, כי המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל.
- ח. אם התנו המלוה והלווה ביניהם שהלווה לא ישמט את החוב - תנאו קיים, כי אז מחייב הלווה את עצמו בכסף שהתורה לא חייבה אותו, ובדבר זה אין איסור, הואיל ויכול לקבל על עצמו כל התחייבות כספית, ותנאי שבממון קיים.
- ט. המלוה צריך לומר "משמט אני וכבר נפטרת ממנו", ואם אמר הלווה "אף על פי כן רצוני שתקבלם" אז המלוה יכול לקבלם, כיון שהנתינה לא מדין חוב אלא מדין מתנה.
- י. המחזיר חוב שעברה עליו שביעית ונשמט נאמר עליו "רוח חכמים נוחה הימנו".
- יא. נוהגים להלוות לחברם דבר מועט, ומתנים שזמן פרעונו יהיה לפני ר"ה, וכשיבוא חבירו אחר ר"ה להחזירו, יאמר "משמט אני", ולא יקבלם ממנו, ובזה יקיים מצות "שמיטת כספים".
- יב. חמשה דברים שביעית אינה משמטת:

א) מלוה למספר שנים, כשתאריך הפירעון חל אחרי שנת ה"שמיטה" - טעם הדבר, כיון שהמלוה לא יכול ליגוש בתוך תקופת ההלוואה ושמיטת כספים היא רק בכסף שניתן לגבותו עכשיו.

ב) המלוה על המשכון - וטעם הדבר, כיון שהמשכון מחשיב הלוואה זו כאילו היא גבויה, וזהו כשסכום

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורדות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ההלואה פחות מערך המשכון, וי"א שאפי' אם ההלואה יותר מהמשכון גם שביעית אינה משמטת.

ג) המוכר בחנות בהקפה (באשראי) ולא קבע לקונה זמן מתי לשלם, וטעם הדבר, לפי שדרך חנוני לתת אשראי לזמן מרובה ואין דרכו לנגוש מיד, וכאילו קבע לו זמן אחר ה"שמיטה", אבל אם קבעו זמן - יצא מכלל הקפת חנות ונחשב כחוב רגיל שנשמט, וי"א שאף אם עשה החנוני חשבון (סיכום) של חובות הקונה - הרי זה יצא מכלל "הקפת חנות", ונחשב כחוב רגיל הנשמט בשביעית.

ד) שכר שכיר - אינו הלואה, ושביעית אינה משמטתו.

ה) המוסר שטרותיו לבית דין אין שביעית משמטתם, כיון ששביעית אינה משמטת חובות שאדם חייב לבית דין.

ג. מהמילה "אחיק" אנו לומדים שהמוסר שטרותיו לבית דין - אינם נשמטים, שאין בי"ד בכלל אחיק.

יד. י"א שאינו משמט, משום שנחשב כגבוי, וגם אפשר שדומה למשכון, וי"א שמשמט, דכיון שמחוסר גביה הרי הוא דומה לשאר שטרי חוב.

טו. יש מי שאומר שאין השביעית משמטת, דכל שאינו בכלל חיוב שמיטה בתחילת שנת השמיטה, תו לא משמט בסופו.

תשובות לפרק ל': פרוזבול

א. הלל תיקן "פרוזבול", כי ראה שהעם נמנעו מלהלוות ועברו על "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל", ואילו העניים אינם מוצאים ממי ללוות, עמד והתקין "פרוזבול".

ב. פרוז, בולי, בוטי, פרוז - תקנה, בולי - עשירים, בוטי - עניים, דהיינו: תקנה לעשירים ולעניים.

ג. גופו של "פרוזבול", "מוסר אני (המלוה) לכם פלוני ופלוני הדיינים, שכל חוב שיש לי שאגבנו על ידכם כל זמן שארצה", והדיינים או העדים חותמים.

ד. מהות ה"פרוזבול", שחכמים הרחיבו את הדין של מוסר שטרותיו לבית דין, כלומר מסירת הודעה לבית הדין נחשב שמסר חובותיו לבית דין, וכבר התבאר, ששביעית אינה משמטת חובות הנמצאים ביד בית דין.

ה. תקנת חכמים, ש"פרוזבול" מועיל אף על חובות שבעל פה.

ו. זמן כתיבת ה"פרוזבול", הוא כל זמן שמותר למלוה לגבות חובו שהוא עד סוף שנת השביעית, ולדעת חלק מן הראשונים אף בערב ר"ה של שביעית.

ז. לדעת הרמב"ם: מועילה תקנת "פרוזבול" רק בזמן ששמיטת כספים נוהגת מדרבנן.

תשובות לפרק ל"א: דיני פרוזבול

א. כל מלוה ואף אשה הרוצים שלא ישמטו חובותיהם, יעשו "פרוזבול" עד ר"ה של שמינית, ויש נוהגים לעשות "פרוזבול" אף בער"ה של "שמיטה".

ב. יש לו להקדים ולסדר פרוזבול לפני שקיעת החמה של ערב ראש השנה שבארץ ישראל, לפי שאצל הלוה בארץ ישראל כבר נשמט החוב בשקיעת החמה.

אם לא עשה פרוזבול, י"א שלא משמט, דאזלינן בתר המלוה שעיקר המצוה חלה עליו, וי"א שהקובע בזה הוא אם כתוב בשטר ההלואה שם המקום שבו היתה ההלואה, ולמעשה יעשה שאלת חכם.

ג. על חוב ישן שכבר נכתב עליו "פרוזבול" בשנת ה"שמיטה" הקודמת א"צ לחזור ולכתוב עליו שוב "פרוזבול". ובהעדרת הובא: דזה לא כיש שמחמירין בזה.

ד. דעת הב"י - שצריך להיות דוקא בי"ד חשוב, כלומר בקיאיין בדין, ודעת הרמ"א - שמספיק בית דין של שלשה כשרים, וי"א שיהיו בני תורה.

ה. גם לדעת הב"י שצריך בי"ד חשוב, מ"מ נהגו להקל שלא יהיה בפני בי"ד, ומספיק שאומר לשני עדים, שמוסר החוב, ושני העדים חותמים שמסר חובותיו לבית דין חשוב, והדיינים אינם צריכים לדעת ממסירת חוב זה.

ו. אחד מגדולי הפוסקים נוהג לעשות בפני שלשה אנשים שהם בי"ד, ושלשה אלו מאשרים שהמלוה מסר שטרותיו לבית הדין החשוב שבאותה העיר, ולפי נוסח מיוחד.

ז. צריך להיות קרקע ללוה, וטעם הדבר: שאז נחשב לגבוי, וכשמוסר שטרותיו לבי"ד הרי הקרקע בחזקת

בי"ד, וי"א מפני שחכמים אינם מתקנים תקנות על מקרים לא שכיחים, ואין שכיח שהמלוה ילוה כסף למי שאין לו קרקע.

ואם אין קרקע ללווה - אין המלוה יכול לכתוב "פרוזבול", לכן יש שנהגו לכתוב בשטר ה"פרוזבול" "שהמלוה מקנה ארבע אמות מקרקעותיו ללווה", ויש שלא נהגו לכתוב כן כי מסתמא לכל אדם יש ד' אמות בקרקע מושאלת או מושכרת לו, ובקרקע זו סגי.

ח. יכולים לעשות, הואיל ויש להם רשות להשתמש במקום לימודם ללינה והנחת חפציהם, הרי זה נחשב כ"יש להם ד' אמות".

ט. אסור לכתוב תאריך מאוחר ב"פרוזבול", ואם כתב - הפרוזבול פסול, שהרי עי"ז שכתב תאריך מאוחר, הוא מיפה את כח הפרוזבול, שיועיל על הלואות שהלוה אחר הזמן האמיתי.

י. נכתב ב"ניסן" וכתבו בו תאריך "אדר", והוא כשר רק להלואות שהלוה עד "אדר".

יא. יקבע תאריך הפרעון לאחר שמיטה או יעשה פרוזבול נוסף.

יב. נוהגים בערב ראש השנה של שמינית, ויש מחמירים לכתוב גם בערב ראש השנה של שביעית, הואיל ולדעת חלק מן הראשונים אסור לגבות חובות בשנת השמיטה עצמה.

יג. לכתחילה ראוי לאחראי על קופת "גמילות חסדים" לעשות "פרוזבול", אף על פי שקופת צדקה אינה נשמטת.

יד. כן, וצריך לכתוב בשטר הפרוזבול "שפלוגי השליח בא לפנינו בשליחות פלוני המלוה".

טו. אם יש לה חשבון נפרד מבעלה תעשה לעצמה פרוזבול, ובעלה יכול לעשות לה מדין זכיה, ויודיענה על כך.

טז. י"א שאין שביעית משמטת, לפי שאינם מחויבים במצוות, וי"א שחייב בשמיטת כספים, ולכן צריך אביהם לעשות להם פרוזבול בבית דין בתור אפוטרופוס, ועדיף לסדר שזמן פירעון ההלואות של הקטן יהיה אחר ראש השנה של שמינית, ובדיעבד אם לא עשה פרוזבול, וזמן הפירעון הוא לפני ר"ה של שמינית, יש לדון שמכל מקום יוכל לגבות חובו.

יז. יש מי שאומר שאין השביעית משמטת, דכל שאינו בכלל חיוב שמיטה בתחילת שנת השמיטה, תו לא משמט בסופו.

יח. מותר לכתוב "פרוזבול" בלילה.

יט. מותר לכתוב "פרוזבול" לפני דיינים הקרובים ללווה או למלוה, ויש מחמירים בזה, ויש להחמיר שלא לעשות פרוזבול אצל דיינים הקרובים זה לזה, לפי שאינם נחשבים לבית דין, ויש מתירין בזה.

כ. אם הוא יודע מענין הפרוזבול יכול למסור פרוזבול בעל פה בפני שלשה.

כא. מותר לגבות חוב על סמך "פרוזבול" שאבד, ונאמן המלוה לומר "שאבד הפרוזבול", הואיל ונהגו לכתוב "פרוזבול".